

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ด้วยแผนการกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
2. หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล่า พุทธศักราช 2554
3. ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์
4. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
5. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
6. พฤติกรรมการเรียนรู้
7. บริบทของโรงเรียนบ้านเล่า
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาเด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล (กรมวิชาการ, 2546 : 4-5) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม – วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2. หลักการ

หลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มีสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
- 2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคมและวัฒนธรรมไทย
- 2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์ร่วมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
- 2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพชีวิตและมีความสุข
- 2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

3. จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี มุ่งเน้นให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 3.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 3.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
- 3.3 มีสุขภาพจิตดี และมีมีความสุข
- 3.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่งดงาม
- 3.5 ชื่นชมและแสดงออกทางดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 3.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 3.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 3.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 3.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 3.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมวัย
- 3.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 3.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

4. คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3–5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มความสามารถและแก้ไขได้ทันทั่วทั้งที่คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3–5 ปี มีดังนี้

4.1 เด็กอายุ 3 ปี

4.1.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- 2) รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- 3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 4) เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- 5) ใช้กรรไกรมือเดียวได้

4.1.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- 2) ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้รับคำชม
- 3) กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดคนน้อยลง

4.1.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- 2) ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- 3) เล่นสมมติได้
- 4) รู้จักรอคอย

4.1.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) สืบหาสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- 2) บอกชื่อของตนเองได้
- 3) ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- 4) สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้
- 5) สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ

- 6) ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่าย ๆ และแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- 7) รู้จักใช้คำถาม อะไร
- 8) สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
- 9) อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

4.2 เด็กอายุ 4 ปี

4.2.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- 2) รับลูกบอลด้วยมือทั้งสองข้าง
- 3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- 4) เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- 5) ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- 6) กระทบกระเจิงไม่ชอบอยู่เฉย

4.2.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- 2) เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3) ชอบทำทนายผู้ใหญ่
- 4) ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

4.2.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
- 2) เล่นร่วมกับคนอื่นได้
- 3) รอคอยตามลำดับ ก่อน – หลัง
- 4) แบ่งของให้คนอื่น
- 5) เก็บของเล่นเข้าที่ได้

4.2.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้
- 2) บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- 3) พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- 4) สนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคอย่างต่อเนื่อง
- 5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น

6) รู้จักใช้คำถาม ทำไม

4.3 เด็กอายุ 5 ปี

4.3.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

- 1) กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่องได้
- 2) รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้น ได้ด้วยมือทั้งสอง
- 3) เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- 4) เขียนรูปสามเหลี่ยมตามแบบได้
- 5) ตัดกระดาษตามแนวโค้งที่กำหนด
- 6) ใช้ก้ำมเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกทรงเท้า
- 7) ยึดตัว คล่องแคล่ว

4.3.2 พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- 1) แสดงออกทางอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- 2) ชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- 3) ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

4.3.3 พัฒนาการด้านสังคม

- 1) ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง
- 2) เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- 3) พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- 4) รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- 5) รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

4.3.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา

- 1) บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำนวน และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
- 2) บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- 3) พยายามหาวิธีแก้ปัญหาคด้วยตนเอง
- 4) สนทนาโต้ตอบ เล่าเป็นเรื่องราวได้
- 5) สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและแปลกใหม่
- 6) รู้จักใช้คำถาม ทำไม อย่างไร
- 7) เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม

8) นับปากเปล่าได้ถึง 20

5. โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักสูตร จุดหมายที่กำหนดไว้ให้สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฏิบัติ ในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยจึง กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546		
ช่วงอายุ	อายุต่ำกว่า 3 ปี	
	อายุ 3 – 5 ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
	ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและ สถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	ขึ้นอยู่กับอายุเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและรับการศึกษา	

5.1 การจัดชั้นเรียนหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเป็นหลักและอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาลศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาลศึกษาปีที่ 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาลศึกษาปีที่ 3 หรือเด็กเล็ก

5.2 ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1–3 ปี การศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

5.3 สาระการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3–5 ปี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดย

ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

5.3.1 ประสบการณ์สำคัญ จะช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างไร และทุกประสบการณ์มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุน และวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก ประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก ตัวอย่างเช่น เด็กเข้าใจความหมายของพื้นที่ ระยะ ผ่านประสบการณ์สำคัญการบรรจุและเทออก ดังนั้นผู้สอนจึงวางแผนจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นบรรจุทราย น้ำลงในภาชนะหรือถ่ายเทน้ำออกจากภาชนะต่าง ๆ ขณะเล่นทราย เล่นน้ำ เด็กจะเรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญซ้ำแล้วซ้ำอีก มีการปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ ผู้ใหญ่ และเด็กอื่น ผู้สอนที่เข้าใจและเห็นความสำคัญจะยึดประสบการณ์สำคัญเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการสังเกตพัฒนาการเด็ก แปลการกระทำของเด็ก ช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดสื่อและช่วยวางแผนกิจกรรมในแต่ละวัน ประสบการณ์สำคัญสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี จะครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ

1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย รักษาความปลอดภัย พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านร่างกาย)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี
		200
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่		
การเคลื่อนไหวอยู่กับที่	เช่น ตบมือ ผงกศีรษะ ขยิบตา เคาะเท้า เคลื่อนไหวมือและแขน มือและนิ้วมือ เท้า และปลายเท้าอยู่กับที่ เช่น คลาน คืบ เดิน วิ่ง กระโดด ควมม้า ก้าว กระโดด เคลื่อนที่ไปข้างหน้า-ข้างหลัง-ข้างซ้าย-ข้างขวา	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านร่างกาย)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 200
การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์	เช่น เคลื่อนไหวพร้อมเชือก ผ้า แพร ตามจินตนาการหรือตามคำบรรยายของผู้สอน	
การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก		
การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส	เช่น ร้อยลูกปัด ต่อภาพตัดต่อ	
การเขียนภาพและการเล่นกับสี	เช่น เขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ เป่าสี พับสี	
การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่		
การปีนและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ	เช่น ปีนดินเหนียว ดินน้ำมัน ประดิษฐ์เศษวัสดุ	
การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน	เช่น เล่นทราย น้ำ ต่อก้อนไม้ บล็อก พลาสติก สร้างสรรค์	
การรักษาสุขภาพ		
การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย	เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ทำความสะอาดหลังจาก ใช้ห้องน้ำ ห้องส้วม รับประทานอาหารกลางวันที่ครบห้าหมู่ การ นอนกลางวัน เล่นอิสระ เล่น เครื่องเล่นสนาม ดูแลรักษาความ สะอาดของเล่น	
การรักษาความปลอดภัย		
การรักษาความปลอดภัยของตนเองและ ผู้อื่นในกิจวัตรประจำวัน	เช่น เล่นเครื่องเล่นที่ถูกวิธี การ ระวังรักษาขณะเจ็บป่วยเป็น ไข้หวัด	

2) ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สุขทริยภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

ประสพการณ์สำคัญ (ด้านอารมณ์และจิตใจ)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง/ปี 200
ดนตรี		
การแสดงปฏิกริยาโต้ตอบเสียงดนตรี	เช่น ทำท่าตามจังหวะ เสียงดนตรี	
การเล่นเครื่องดนตรีง่าย ๆ	เช่น เล่นเครื่องดนตรีประเภท เคาะ ประเภทตี	
การร้องเพลง	เช่น ร้องเพลงฝัก ผลไม้ เพลง แปรงฟัน	
สุนทริยภาพ		
การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม	เช่น เขียนภาพตามความคิด สร้างสรรค์ แสดงความคิดเห็น ต่อผลงานศิลปะ	
การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำ ขัน และเรื่องราวเหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ	เช่น ฟัง เล่าเรื่องราว เหตุการณ์ สนุกสนานต่าง ๆ และเล่น บทบาทสมมติ	
การเล่น		
การเล่นอิสระ	เช่น เล่นอิสระตามมุมเล่นใน ห้องเรียน เล่นอิสระกลางแจ้ง	
การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม	เช่น ทำศิลปะเป็นรายบุคคล ศิลปะแบบร่วมมือ เล่นเสรี เล่น อิสระในมุม เล่นเป็นรายบุคคล หรือกลุ่มย่อย	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านอารมณ์และจิตใจ)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง/ปี
		200
การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน	เช่น เล่นตามมุม เล่นในห้องเรียน เล่นกลางแจ้ง	
คุณธรรมจริยธรรม		
การปฏิบัติตนตามหลักศาสนาที่นับถือ	เช่น ไปทำบุญที่วัด มัสยิด โบสถ์	

3) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวจากการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเรียนรู้ทางสังคม เช่น การเล่น การทำงานกับผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสังคม)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง/ปี
		200
การเรียนรู้ทางสังคม		
การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง	เช่น แต่งตัว ล้างมือ รับประทานอาหาร	
การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่นเช่นแบ่งกลุ่ม 2-4 คน ร่วมกันประดิษฐ์เศษวัสดุ		
การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ	เช่น วางแผนเลือกทำกิจกรรมศิลปะ ทำงานศิลปะตามที่วางแผนไว้	
การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น	เช่น เลือกทำกิจกรรมศิลปะตามความสนใจเลือกมุมเล่นตามความสนใจของตนเอง	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสังคม)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 200
การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น	เช่น สนทนาอภิปรายเกี่ยวกับเหตุการณ์ในนิทาน แสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของเด็กอื่น	
การแก้ปัญหาในการเล่น	เช่น เล่นเกมการศึกษา แก้ปัญหา ข้อขัดแย้งขณะเล่นอิสระกับเด็กอื่น	
การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย	เช่น รดน้ำคำหัว ทำบุญตักบาตรในวันสำคัญต่าง ๆ	

4) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็ก ได้รับรู้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ ระยะ) และเวลา ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 150
การคิด		
การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น	เช่น ชิมรสผลไม้ สัมผัสผิววัตถุเรียบ - ขรุขระ	
การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ	เช่น เคลื่อนไหวเลียนแบบท่าทางสัตว์ชนิดต่าง ๆ บุคคลที่ชอบ เลียนเสียงสัตว์	
การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่าง ๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง	เช่น ใช้น้ำสีชอล์กก่อสร้างเป็นสวนสัตว์ หลังจากไปทัศนศึกษาที่สวนสัตว์ ปั่นดินเป็นตัวสัตว์ต่าง ๆ	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 150
การรับรู้ และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน เช่น เขียน ภาพระบายสี ปั้นดิน การแสดงความคิด สร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุต่าง ๆ	เช่น ประดิษฐ์เศษวัสดุ เคลื่อนไหว เชิงสร้างสรรค์โดยใช้วัสดุประกอบ	
การใช้ภาษา		
การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด	เช่น ให้เด็กพูดแสดงความรู้สึก ความ คิดเห็น ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ	
การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของ ตนเองหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง	เช่น ให้เด็กเล่น ทำงานร่วมกันเป็น กลุ่ม	
การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำ กลอน	เช่น ฟังนิทาน เรื่องราวต่าง ๆ คำคล้องจอง	
การเขียนในหลายรูปแบบผ่าน ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนจัดเขียน เขียนคล้าย ตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียน ชื่อตนเอง	เช่น เขียนภาพ เขียนชื่อตนเอง เขียน บัตรอวยพร เขียนภาพนิทาน เรื่อง นิทาน	
การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่าน ประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์ จากหนังสือนิทาน เรื่องราว ที่น่าสนใจ	เช่น อ่านนิทาน อ่านป้ายและ สัญลักษณ์ ที่เด็กสนใจ หรือนิทานให้เพื่อนฟัง	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 150
การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ		
การสำรวจและอธิบายความเหมือนความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ	เช่น สำรวจวัตถุสิ่งของต่าง ๆ และสนทนากับลักษณะของวัตถุสิ่งของนั้น ๆ เก็บรวบรวมวัตถุสิ่งต่าง ๆ ที่สนใจและสนทนาร่วมกัน	
การจับคู่ การจำแนก และการจับกลุ่ม	เช่น จับคู่ความเหมือนต่างของสิ่งต่าง ๆ จำแนกชนิดของผัก ผลไม้ เครื่องใช้ต่าง ๆ	
การเปรียบเทียบ	เช่น ใช้วัตถุของจริงเปรียบเทียบ ยาว – สั้น	
การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ	เช่น เรียงลำดับขนาดลูกบอล เรียงลำดับขนาดคินสอ	
การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ	เช่น คาดคะเนชื่อเรื่องนิทาน	
การตั้งสมมุติฐาน	เช่น ตั้งสมมุติฐานก่อนทดลอง จม – ลอย	
การทดลองสิ่งต่าง ๆ	เช่น จม – ลอย แม่เหล็กกับวัตถุต่าง ๆ หนัก – เบา การปลูกพืช	
การสืบค้นข้อมูล	เช่น ให้เด็กออกไปศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ	
การใช้หรือการอธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลาย	เช่น ให้เด็กสำรวจก้อนไม้รูปทรงต่าง ๆ และนำมาก่อสร้างเป็นเก้าอี้ โต๊ะ โทรศัพท์หรือสิ่งต่าง ๆ	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 150
จำนวน		
การเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน	เช่น จัดสื่อ วัสดุของจริงให้เด็กเปรียบเทียบจำนวน ประกอบอาหาร ชั่ง ตวงส่วนผสม	
การนับสิ่งต่าง ๆ	เช่น นับจาน ชาม นับถ้วยน้ำ รวบรวมสิ่งต่าง ๆ และนับจำนวน	
การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง	เช่น จับคู่ถ้วยกับจานรอง ซ้อนกับส้อม แผ่นรองปิ่นกับดิน	
การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ	เช่น จัดสื่อ อุปกรณ์ให้เด็กเล่น นับจำนวนเพิ่มขึ้นหรือลดลง	
มิติสัมพันธ์ (พื้นที่ ระยะ)		
การต่อเข้าด้วยกันการแยกออก การบรรจุและการเทออก	เช่น เล่นทราย – น้ำ ก่อสร้างบล็อก	
การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน	เช่น ให้เด็กเล่นปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม ลอดอุโมงค์ และสนทนากับเด็กเกี่ยวกับพื้นที่ ระยะจากมุมมองต่าง ๆ	
การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน	เช่น สํารวจสิ่งต่าง ๆ ที่คุ้นเคยและอธิบายตำแหน่งที่อยู่ของสิ่งนั้น ๆ	
การอธิบายในเรื่องทิศทาง การเคลื่อนที่ของคน และสิ่งของต่าง ๆ	เช่น เล่นสำรวจสถานที่ที่คุ้นเคยและอธิบายถึงทิศทาง ระยะทางของสถานที่นั้น ๆ	
การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ	เช่น ให้เด็กเขียนภาพด้วยสีเทียน สีน้ำ ดูนั่งสื่อภาพกับเด็ก	

ประสบการณ์สำคัญ (ด้านสติปัญญา)	ตัวอย่างกิจกรรม	ชั่วโมง / ปี 150
เวลา		
การเริ่มต้นและการหยุด การกระทำโดยสติปัญญา	เช่น เคลื่อนไหวเร็ว – ช้าและหยุดตามจังหวะ สัญญาณ ทดลองขี่จักรยานสามล้อและหยุด ตามสัญญาณ	
การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้	เช่น เชื่อมโยงระยะเวลากับการกระทำ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ทบทวนกิจวัตร ประจำวันที่ทำ	
การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ	เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมประจำวันตามลำดับ อย่างสม่ำเสมอทุกวัน เล่นเกมเรียงลำดับ เหตุการณ์	
การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู	เช่น สังเกตอากาศแต่ละวัน สนทนาเกี่ยวกับ สภาพอากาศ	

- 5.3.2 สารที่ควรเรียนรู้ ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ชรรถชาติรอบตัว และสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ดังนี้
- 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่างหน้าตาของตน รู้จักอวัยวะต่าง ๆ และวิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขอนามัยที่ดี เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี
 - 2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องกับ หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน
 - 3) ชรรถชาติรอบตัว เด็กควรรู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็นต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามชรรถชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน
 - 4) สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรรู้จักสิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก

หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล่า พุทธศักราช 2554

โรงเรียนบ้านเล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 เป็นโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เมื่อ พุทธศักราช 2539 ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 บ้านเล่า ตำบลหนองจิว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 จัดการศึกษา 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ชั้นละ 1 ห้องเรียน รวม 11 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 108 คน ชาย 79 คน หญิง 75 คน ผู้บริหาร 1 คน ข้าราชการครู 11 คน ชาย 3 คน หญิง 8 คน พนักงานราชการ 3 คน ชาย - คน หญิง 3 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 13 คน ปริญญาโท 2 คน โรงเรียนมีปัญหามูลค่าการที่สอนไม่ตรงกับวิชาเอก และมีวิชาเอกที่ขาดแคลน เช่น คอมพิวเตอร์ ดนตรี - นาฏศิลป์ ซึ่งโรงเรียนได้แก้ปัญหาวิชาเอกที่ขาดแคลน โดยได้จัดให้ครูที่มีอยู่ที่พอจะมีศักยภาพ ในด้านที่ขาดแคลนเหล่านี้ได้มาทำการสอน ครู เดินทางไปกลับ 15 คน ลูกจ้างชั่วคราว (ตำแหน่งพนักงานบริการ) 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนบ้านเล่า จำนวน 9 คน เป็นชาย จำนวน 6 คน หญิง 3 คน ส่วนมากประกอบอาชีพทางการเกษตร เวลาการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการมีค่อนข้างจำกัด เพราะต้องประกอบอาชีพเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว พื้นที่โรงเรียนมีจำนวนทั้งหมด 18 ไร่ ปรัชญาโรงเรียน วิชาการเด่น เน้นคุณธรรม นำประชาธิปไตย พละนามัยสมบูรณ์ ในการบริหารจัดการ มุ่งเน้นการให้บริการการศึกษา ในเขตบริการอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ให้นักเรียนมีความประพฤติดี มีความรู้ความสามารถ มีพละนามัยที่สมบูรณ์ ดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสม โรงเรียนบ้านเล่า แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 4 งาน ตามแนวทางการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล กระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป แต่ละงานแต่งตั้งครูเป็นหัวหน้างาน 1 คน รับผิดชอบตามกรอบภารกิจงานนั้น ๆ มอบหมายให้หัวหน้างานดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ภายในงาน โดยมีครูที่ได้รับแต่งตั้งมากน้อยตามปริมาณของภารกิจ เป็นทีมงานร่วมกันรับผิดชอบ มีหน้าที่นำเสนอขั้นตอนการทำงานต่อผู้บริหาร เพื่อขอความเห็นชอบ และขอสนับสนุนงบประมาณ รายงานเพื่อทราบในระหว่างปฏิบัติ และเมื่อเสร็จภารกิจสรุปเป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนต่อไป ด้านงบประมาณส่วนใหญ่ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวจากหน่วยงานต้นสังกัด บางส่วนได้จากการจัดกิจกรรมของโรงเรียน จากการบริหารจาคของชุมชน หน่วยงานเอกชน แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ด้านวัสดุ

อุปกรณ์ได้รับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัดเล็กน้อย บางครั้งต้องจ่ายเงินอุดหนุนที่มีชื่อเพิ่มหรือจัดหางบประมาณเอง เช่น คอมพิวเตอร์ที่สอนนักเรียนได้จากการทำผ้าป่าเพื่อพัฒนาการศึกษาจำนวน 10 เครื่อง นักเรียนเรียนรู้คอมพิวเตอร์ตามคาบเวลาเรียน ที่โรงเรียนจัดสอนแต่ละระดับ เรียน 1 คาบสัปดาห์ เฉลี่ย 15 คนต่อ 1 เครื่อง โรงเรียนมีห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ แต่ชำรุด เสื่อมคุณภาพ

1. วิสัยทัศน์ :Vision

นักเรียนเป็นคนดี มีคุณภาพ เน้นคุณธรรม นำความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

2. พันธกิจ : Mission

กำกับ ติดตามนักเรียนในเขตพื้นที่บริการให้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับ ยกกระดับคุณภาพนักเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล เน้นการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3. เป้าประสงค์ : Corporate objective

นักเรียนในเขตพื้นที่บริการอายุในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ได้เข้าเรียน 100% นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักธรรมาภิบาล โรงเรียนมีระบบประกันคุณภาพภายในที่มั่นคงยั่งยืน

ตารางที่ 6 โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล้า พุทธศักราช 2554
(ฉบับปรับปรุง)

โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล้า พุทธศักราช 2554		
ช่วงอายุ	อายุ 4-5 ปี	
สาระการเรียนรู้	ประสบการณ์สำคัญ	สาระที่ควรเรียนรู้
	ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและ สถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก
ระยะเวลาเรียน	2 ปี	

4. การจัดชั้นเรียน กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี ชั้น อนุบาลศึกษาปีที่ 1 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี ชั้น อนุบาลศึกษาปีที่ 2

5. ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-2 ปีการศึกษา

6. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 4-5 ปี

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยรวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

ตารางที่ 7 กำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1
โรงเรียนบ้านเล่า

สัปดาห์ที่	สาระที่ควรรู้	หน่วยการจัดประสบการณ์	หลักสูตร ท้องถิ่น
1	เรื่องบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก	ปฐมนิเทศ	
2	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ร่างกายของฉัน	
3	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	หนูทำได้	
4	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ประสาทสัมผัส	
5	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	อาหารดีมีประโยชน์	
6	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ฉันจะโตและแข็งแรง	
7	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ดื่มนมเพื่อสุขภาพ	
8	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ฝนจ้า	
9	เรื่องบุคคล และ สถานที่แวดล้อมเด็ก	บ้านฉันดีที่สุดใน	
10	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ประหยัดเล่นประหยัดใช้	
11	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ปลอดภัยไว้แหละดี	
12	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ไข่	
13	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	แม่ของฉันนั้นแสนดี	
14	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	ไข่หัดนกไข่หัดใหญ่	
15	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	เศรษฐกิจพอเพียงเลี้ยงชีพ ด้วยผักสดผลไม้	หลักสูตร ท้องถิ่น
16	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ฉันมาจากดิน	
17	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ข้าว	
18	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	สัตว์เลี้ยงของหนู	
19	เรื่องบุคคล และ สถานที่แวดล้อมเด็ก	ชุมชนของเรา	
20	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ผีเสื้อน้อยน่ารัก	

หมายเหตุ หน่วยการจัดประสบการณ์ผู้สอนสามารถปรับยืดหยุ่นตามความสนใจของเด็กและนำหน่วยที่กำหนดไว้ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป โดยพิจารณาจากข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษาตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมประกอบตามความเหมาะสม

ตารางที่ 8 กำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2
โรงเรียนบ้านเล้า

สัปดาห์ที่	สาระที่ควรรู้	หน่วยการจัดประสบการณ์	หลักสูตรท้องถิ่น
21	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	เครื่องมือเครื่องใช้	
22	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	กลางวัน กลางคืน	
23	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	โลกสวยด้วยมือเรา	
24	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	โลกสวยด้วยสีสันทัน	
25	เรื่องบุคคล และ สถานที่ แวกส์ล้อมเด็ก	วันพ่อแห่งชาติ	
26	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ผลไม้	
27	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	อากาศดีชีวิตสดใส	
28	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	ฤดูหนาว	
29	เรื่องบุคคล และ สถานที่ แวกส์ล้อมเด็ก	วันปีใหม่	
30	เรื่องบุคคล และ สถานที่ แวกส์ล้อมเด็ก	วันเด็ก วันครู	
31	เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก	ขบะ	
32	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	สัตว์น่ารัก	
33	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	ต้นไม้ที่รัก	
34	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	คิดได้นับได้	
35	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	วิทยาศาสตร์	
36	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	พลังงาน	
37	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	แม่น้ำดีมีคุณค่า	
38	เรื่องสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก	เวลา	
39	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	แมลง	
40	เรื่องธรรมชาติรอบตัว	พักก่อนร้อนแล้ว	

หมายเหตุ หน่วยการจัดประสบการณ์ผู้สอนสามารถปรับยืดหยุ่นตามความสนใจของเด็กและนำหน่วยที่กำหนดไว้ไปจัดประสบการณ์ในโอกาสต่อไป โดยพิจารณาจากข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษาตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมประกอบตามความเหมาะสม

7. การจัดประสบการณ์สำคัญ

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย อายุ 4–5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดเป็นรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ ผ่านการเล่นเพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการและแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

7.1 การจัดกิจกรรมแบบโครงการ (Project approach) คือการที่เด็กศึกษาสืบค้นลงลึกในเรื่องที่เด็กสนใจ โดยเด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ เพื่อหาคำตอบจากคำถามของตนเอง ภายใต้การช่วยเหลือ แนะนำและอำนวยความสะดวกจากครูผู้สอนแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเริ่มต้น ระยะพัฒนา และระยะสรุป ซึ่งในแต่ละระยะจะประกอบไปด้วยการอภิปราย การสืบค้น การนำเสนอ และการจัดแสดง

7.2 การจัดกิจกรรมภาษาธรรมชาติแบบองค์รวม (Whole language) นวัตกรรมนี้มีความเชื่อว่า การสอนภาษาให้กับเด็กนั้นต้องเป็นการสอนภาษาที่สื่อความหมายกับเด็ก ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน การเขียน เด็กจึงจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ดี และเด็กควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยภาษาที่สื่อความหมาย มีการจัดสื่อเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการเล่น ได้อย่างเป็นธรรมชาติที่สุด ไม่ใช่การทำแบบฝึกปฏิบัติ

7.3 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf) แนวคิดนี้เชื่อว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้จากการเลียนแบบ ผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดี มีสังคมที่สมบูรณ์โดยเน้นในเรื่องจิตวิญญาณ ความรู้สึก เน้นการสร้างเจตคติในตัวเด็ก เน้นสื่อ วัสดุอุปกรณ์ที่ทำจากธรรมชาติ

7.4 การจัดกิจกรรมแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน (Plan do Review) การสอนโดยใช้กระบวนการอย่างต่อเนื่อง โดยมีขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอน ดังนี้

7.4.1 ขั้นวางแผน หมายถึง การสนทนาร่วมกันระหว่างครูกับเด็ก เด็กกับเด็ก ถึงเรื่องราวที่กลุ่มต้องการ คิดร่วมกันแล้ววางแผนการดำเนินงาน

7.4.2 ขั้นปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินงานที่สมาชิกวางแผนร่วมกันไว้ภายใต้สภาพแวดล้อม สื่อที่กำหนด วิธีการปฏิบัติ การแก้ปัญหา รวมถึงการจัดเก็บอุปกรณ์เมื่อเสร็จสิ้นงาน

7.4.3 ขึ้นทบทวน หมายถึง การนำเสนอผลสรุปของการทำงานตามแผนที่วางไว้ รวมถึงการปรับเปลี่ยน การแก้ปัญหาขณะปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น ๆ

7.5 การจัดสร้างและการใช้หนังสือสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการอ่าน เป็นการสร้างหนังสือเด็กที่มีคุณภาพ นำไปใช้โดยผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ผ่านการปฏิบัติจริง ส่งผลให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมด้านการอ่าน และเด็กมีความสนใจในการอ่านมากขึ้น

7.6 การสร้างและการใช้ชุดกิจกรรมการเล่าเรื่องประกอบภาพ เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนประถมศึกษา

7.7 การสร้างสื่อชุดทักษะกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ เป็นการเตรียมความพร้อมเด็กปฐมวัยผ่านหน่วยการจัดกิจกรรมในลักษณะเล่นปนเรียนผ่านสื่อที่เป็นรูปธรรมและแปลกใหม่

7.8 การพัฒนาความพร้อมทางภาษาและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่ (Big Book) เป็นการจัดประสบการณ์ที่ช่วยให้เด็กกระตือรือร้นที่จะร่วมกับกิจกรรมกับครู เด็กจะได้เห็นภาพและตัวหนังสือ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการความพร้อมทางภาษา มีนิสัยรักการอ่าน กล้าแสดงออก พร้อมทั้งจะถ่ายทอดเรื่องราวสื่อสารภาษาเพื่อการเรียนรู้

7.9 การใช้แผ่นภาพแม่เหล็กเคลื่อนไหวประกอบคำคล้องจอง เพื่อพัฒนาด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย ใช้แทรกในกิจกรรมเสริมประสบการณ์

7.10 การใช้หนังสือนิทานสำหรับเด็กเพื่อพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ทำให้เด็กปรับตัวเผชิญเหตุการณ์ต่าง ๆ มีความมั่นคง เกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์

7.11 การใช้หุ่นก้านเชิดประกอบฉากเพื่อพัฒนาด้านการพูดสำหรับเด็กปฐมวัย การฝึกให้เด็กเรียนรู้ภาษาผ่านสื่อที่เด็กสนใจเป็นตัวกระตุ้นจะทำให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินเกิดการเรียนรู้

7.12 การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล กรณีการศึกษาที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม เป็นการช่วยเหลือให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีพัฒนาการทุกด้าน ที่เหมาะสมตามสภาพ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

7.13 การจัดการเรียนรู้แบบ Discover Learning (DLP) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดค้นหาคำตอบด้วยตนเอง โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ 7 ส. คือ สงสัย สังเกต สัมผัส สำรวจ สืบค้น สังสม และสรุปผล

8. หลักการจัดประสบการณ์

8.1 การจัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

8.2 เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทสังคมที่เด็กอาศัยอยู่

8.3 จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต

8.4 การประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

8.5 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

9. แนวทางการจัดประสบการณ์

9.1 การจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ วุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ

9.2 จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

9.3 จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะ และสาระการเรียนรู้

9.4 จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

9.5 การจัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้สภาพแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

9.6 จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และอยู่ในลักษณะต่าง ๆ กัน

9.7 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง

9.8 จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้น โดยสภาพจริง โดยไม่ได้คาดการณ์ไว้

9.9 ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผล

9.10 จัดทำสารนิเทศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเกี่ยวกับ พัฒนาการของเด็กรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการ วิจัยในชั้นเรียน

10. การจัดกิจกรรมประจำวัน

การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 4–5 ปี สามารถนำมาจัดกิจกรรมประจำวันได้ หลายรูปแบบเป็นการช่วยเหลือให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าในแต่ละวันเขาจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

10.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

10.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

10.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้ เวลาต่อเนื่องเกินกว่า 20 นาที

10.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม เล่น กลางแจ้ง ใช้เวลา 40 - 60 นาที

10.1.4 กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องเรียนและนอก ห้องเรียน กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายคน กลุ่มย่อยและ กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้ กำลัง ทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับที่ไม่ต้องออกกำลังกาย มากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

10.2 ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

10.2.1 การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

10.2.2 การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงกล้ามเนื้อ เล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่น สัมผัส การเล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อมใช้อุปกรณ์ ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว

10.2.3 การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม เพื่อให้เด็กมี ความรู้สึกที่ดีติดต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยตนเอง รับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย และศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจ ได้รับความตอบสนองความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่ โอกาสอำนวย

10.2.4 การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจกรรมประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดให้เด็กได้ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำ ความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่ เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ

10.2.5 การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็ก ได้ค้นหา การอธิบายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกม การศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำ กิจกรรมทั้งเป็นกลุ่มย่อย

กลุ่มใหญ่หรือรายคน

10.2.6 การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาภาษา ใช้การสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควร จัดกิจกรรม

ทางภาษาให้มีความหลากหลายสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

10.2.7 การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ในการเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ

11. การจัดกิจกรรมประจำวัน

ตารางที่ 9 การจัดกิจกรรมประจำวัน

เวลา	กิจกรรม
08.00- 08.30 น.	รับเด็ก
08.30-08.45 น.	เคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ
08.45 - 09.00 น.	ตรวจสอบสุขภาพ
09.00- 09.20 น.	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20- 10.20 น.	กิจกรรมสร้างสรรค์เสรี
10.20- 10.40 น.	พักผ่อนคลายตามมุม
10.40- 11.00 น.	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
11.00 – 11.30 น.	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30- 12.30 น.	พักรับประทานอาหาร
12.30 – 14.20 น.	นอนหลับพักผ่อน
14.20 - 14.40 น.	กิจกรรมเกมการศึกษา
14.40 - 15.00 น.	สรุปเตรียมกลับบ้าน

11.1 กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ

กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่让孩子ได้เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง ซึ่งจังหวะและดนตรีใช้ประกอบ ได้แก่ เสียงตบมือ เสียงเพลง เสียงเคาะไม้ กลอง ฉิ่ง ฉาบ มาประกอบการเคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ เด็กในวัยนี้ร่างกายกำลังอยู่ในระหว่างพัฒนา การใช้ส่วนต่างๆ ของร่างกายยังไม่ผสมผสานหรือประสานสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์ การเคลื่อนไหวของเด็กๆ มีลักษณะต่างๆ ดังนี้ ซ้ำ ได้แก่ การตีกลอง เร็ว ได้แก่ การวิ่ง นุ่ม ได้แก่ การไหว้ การบิน ชิงช้า ได้แก่ การกระต๊อบเท้าตังๆ ร่าเริงมีความสุข ได้แก่ การตบมือ หัวเราะ เสรีโสโครเสียใจ ได้แก่ สีหน้า ท่าทาง

11.2 กิจกรรมสร้างสรรค์

กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก ปะ กัดตัด ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษพับกมุด ฯลฯ

กิจกรรมสร้างสรรค์ ควรจัดให้เด็กทำทุกวัน โดยอาจจัดทำวันละ 3-5 กิจกรรม ให้เด็กเลือกทำอย่างน้อย 1-2 กิจกรรมตามความสนใจ

11.3 กิจกรรมเสรีการเล่นตามมุม

กิจกรรมเสรีการเล่นตามมุม เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมเล่นหรือ มุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น มุมต่างๆ เหล่านี้เด็กมีโอกาสเลือกเล่นได้อย่างเสรีตามความสนใจตามความต้องการของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม อนึ่ง กิจกรรมเสรีนอกจากให้เด็กเล่นตามมุมแล้ว อาจให้เด็กเลือกทำกิจกรรมที่ผู้สอนจัดเสริมขึ้น เช่น เกมการศึกษา เครื่องเล่นสัมผัส กิจกรรมสร้างสรรค์ ประเภทต่างๆ การจัดกิจกรรมเสรีการเล่นตามมุม อาจทำได้หลายลักษณะ

11.4 กิจกรรมเสริมประสบการณ์กิจกรรมในวงกลม

กิจกรรมเสริมประสบการณ์กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ ฝึกการทำงานอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่กิจกรรมที่มุ่งให้เด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความคิดรวบ

ยอดเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน โดยการจัดกิจกรรมด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สนทนา อภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน บทบาทสมมติ ร้องเพลง ท่องคำคล้องจอง ศึกษานอกสถานที่ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ สามารถจัดได้หลากหลายวิธี

11.5 กิจกรรมกลางแจ้ง

กิจกรรมกลางแจ้งเป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกายและแสดงออกอย่างอิสระ โดยยึดความสนใจและความสามารถของเด็กแต่ละคนเป็นหลัก

11.6. เกมการศึกษา

เกมการศึกษาเป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาด้านสติปัญญา มีกฎเกณฑ์กติกาต่างๆ เด็กสามารถเล่นคนเดียวหรือเล่นเป็นกลุ่มได้ ช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับสี รูปร่าง จำนวน ประเภท และความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะเวลา เกมการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี เช่น เกมจับคู่ แยกประเภท จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ โดมิโน ลอตโต ภาพตัดต่อ ต่อตามแบบ

12. การประเมินพัฒนาการ

12.1 การประเมินพัฒนาการเด็ก 4-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ ที่จัดให้เด็กแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักในการประเมิน คือ

12.1.1 เป็นการประเมินเด็กรายบุคคล ต่อเนื่องตลอดปีครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก

12.1.2 สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน

12.1.3 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

12.1.4 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆ ด้าน ไม่ควรใช้แบบทดสอบวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินพัฒนาเด็ก

12.2 วิธีการประเมินใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่

- 12.2.1 สังเกตและบันทึกพฤติกรรม
- 12.2.2 การสนทนา
- 12.2.3 การสัมภาษณ์
- 12.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ
- 12.2.5 การประเมินตามสภาพที่แท้จริง
- 12.2.6 การทดสอบสมรรถภาพทางกาย

12.3 เครื่องมือการประเมิน

- 12.3.1 แบบสังเกตและบันทึกพฤติกรรม
- 12.3.2 แบบบันทึกคำพูด
- 12.3.3 แบบสัมภาษณ์
- 12.3.4 แฟ้มสะสมผลงานเด็ก
- 12.3.5 เครื่องมือทดสอบสมรรถภาพทางกาย

12.4 เกณฑ์การประเมิน

12.4.1 เกณฑ์ในการประเมิน ใช้เกณฑ์ในการจัดอันดับคุณภาพ (Rubrics) แยกเป็นพัฒนาการและตัวบ่งชี้ ระดับ 3,2,1 ที่มีความเข้มข้นลดหลั่นลงมา

- ระดับ 3 หมายถึง ปฏิบัติแสดงออกได้ด้วยตนเองอย่างคล่องแคล่ว มั่นคง
- ระดับ 2 หมายถึง ปฏิบัติแสดงออกได้โดยมีผู้ชี้แนะ หรือได้เป็นบางครั้ง
- ระดับ 1 หมายถึง ปฏิบัติไม่ได้

12.4.2 เกณฑ์การประเมินสมรรถภาพตามแบบรายงาน 1 คือ สัดส่วนของร่างกายนักเรียนและแบบรายงาน 2 คือ ระดับสมรรถภาพทางกายนักเรียน กลุ่มอายุ 4-5 ปี ตามนโยบายส่งเสริม การจัดกิจกรรมสร้างและทดสอบสมรรถภาพทางกายนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

12.5.4 สรุปผลการประเมินในสมุดบันทึกพัฒนาการเด็กและสมุดรายงานประจำตัวเด็ก แจกผู้ปกครองทราบภาคเรียนละ 1 ครั้ง มีวิธีการศึกษาดังนี้

- 1) การสังเกต เป็นวิธีการที่ใช้ศึกษาพัฒนาการเด็กและการบันทึกมี 2 แบบ คือ

1.1) การสังเกตอย่างเป็นทางการ ได้แก่ การสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ตามแผนที่วางไว้

1.2) การสังเกตอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตขณะที่เด็กทำกิจกรรมประจำวัน และเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น และผู้สอนจดบันทึกไว้

2) การสนทนา ใช้การสนทนาทั้งการเป็นกลุ่มและรายบุคคล เพื่อประเมินความสามารถในการแสดงความคิดเห็น การพัฒนาการใช้ภาษาของเด็ก บันทึกผลการสนทนาลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกประจำวัน

3) การสัมภาษณ์ เป็นการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคล ผู้สอนใช้คำถามที่เหมาะสม เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ แล้วบันทึกผลลงในแบบสัมภาษณ์

4) การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล โดยจัดเก็บรวบรวมไว้ในแฟ้มผลงาน (Portfolio)

4.1) สังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กในแบบบันทึกพฤติกรรม

4.2) สังเกตพฤติกรรมและบันทึกพัฒนาการทางภาษา

5) การประเมินการเจริญเติบโต ได้แก่ การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง วัดเส้นรอบศีรษะ ทดสอบสมรรถภาพทางกาย เพื่อติดตามการเจริญเติบโตของเด็ก

6) การประเมินพัฒนาการเด็ก บันทึกการประเมินลงในสมุดรายงานประจำตัวเด็ก และสมุดบันทึกพัฒนาการเด็ก แล้วแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนากิจกรรมการจัดประสบการณ์ให้มีความเหมาะสมต่อไป

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 4-5 ปี ได้แก่ การสังเกตการบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

13. สื่อและแหล่งเรียนรู้

การจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนได้จัดหาสื่อที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้จากทักษะ และประสบการณ์อย่างหลากหลาย เช่น หนังสือนิทาน เกมการศึกษา ของเล่น เครื่องดนตรี เครื่องกีฬา และสื่อที่ครูสอนประดิษฐ์ขึ้น เพื่อประกอบกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งสื่อที่ได้รับจากการบริจาคของผู้ปกครอง เช่น ตุ๊กตา เสื้อผ้า เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุธรรมชาติ ที่มีในชุมชน นอกจากนี้ยังจัดให้เด็ก ได้มีโอกาสเรียนรู้ จากสื่อเทคโนโลยี ประเภทวีซีดี แถบบันทึกเสียง หรือสื่อที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน เพื่อให้ นักเรียนสามารถ

สร้างองค์ความรู้จากการลงมือปฏิบัติได้อย่างหลากหลายสื่อที่จัดหาช่วยให้ครูผู้สอนได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้โดยสะดวกและมีความมั่นใจมากยิ่งขึ้นสื่อและแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนได้แก่

13.1 ในห้องเรียน

13.1.1 จัดสภาพแวดล้อมที่มีความอบอุ่นคล้ายบ้าน มีพื้นที่ว่างให้เด็กได้เล่นและเคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยไม่เป็นอันตราย เด็กสามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม

13.1.2 จัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น มุมบ้าน มุมหมอ มุมร้านค้า มุมหนังสือ มุมบล็อก มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติ มุมศิลปะ ฯ

13.1.3 มุมเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องฉาย วีดิทัศน์ วิทยุเทป และเครื่องขยายเสียง

13.1.4 มุมโครงงานตามความสนใจ ใ้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ นอกห้องเรียน เช่น สนามเด็กเล่น ห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์

13.2 สื่อและแหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน สถานที่ วัดป่าภูทอก วัดโพธิ์ชัย แม่น้ำฮวย โรงสีข้าว ภูป่าสัก ร้านค้าชุมชน

14. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ ประสบความสำเร็จในงานอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผู้นำชุมชน เช่น พระภิกษุ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ทหาร แม่ครัว แม่ค้า ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า และชาวนา ชาวสวน เป็นต้น แหล่งวัฒนธรรมของดีเมืองเลย ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย สวนหินผางาม อำเภอหนองหิน แก่งคุดคู้ อำเภอเชียงคาน ประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย

15. บรรยากาศภายในห้องเรียน

จัดบรรยากาศโดยเน้นความสะอาด สะดวก เป็นระเบียบ สวยงามและปลอดภัย มีมุมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการ การจัดการเรียนรู้ของเด็กที่มีที่ว่างให้เด็ก ๆ สามารถทำกิจกรรมได้สะดวกและหลากหลาย ให้มีแสงสว่างเพียงพอ และสีอันสบายตา มีตู้สำหรับเก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กของแต่ละคนเพื่อปลูกฝังความมีวินัย ความเป็นระเบียบและการรู้จักเก็บรักษาของใช้ส่วนตัว

16. บรรยากาศภายนอกห้องเรียน

จัดสภาพแวดล้อมและจัดภูมิทัศน์นอกห้องเรียนให้สวยงามเหมาะสม น่าอยู่ มีสนามเด็กเล่น มีสื่อปฐมวัย มีกระบะทราย มีต้นไม้ มีสถานที่ให้เด็กเรียนรู้อย่างมีความสุขจากประสบการณ์ตรง สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยจากหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล่า พุทธศักราช 2554 ผู้วิจัยได้ศึกษาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์โดยจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อให้สอดคล้องตามจุดหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ดังนั้นคุณลักษณะตามวัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้คือ คุณลักษณะตามวัยสำหรับเด็กอายุ 5 ปี ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา โดยเฉพาะด้านสติปัญญาที่ต้องการพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ในด้านการนับ การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบ และการหาความสัมพันธ์ โดยประสบการณ์สำคัญที่จัดกิจกรรมสำหรับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 เป็นประสบการณ์สำคัญที่พัฒนาด้านสติปัญญา โดยยึดสาระที่ควรเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 5 ปี และได้กำหนดหลักการประเมินพัฒนาการสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีไว้ว่าต้องประเมินพัฒนาการเด็กครบทุกด้าน เป็นการประเมินเด็กรายบุคคล ต่อเนื่องตลอดปีครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็กประเมินมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับเด็ก เช่นการสังเกตพฤติกรรม การสนทนา มีการใช้แบบทดสอบที่เป็นรูปภาพที่ชัดเจน รูปภาพเหมาะสมกับเด็กอายุ 5 ปีรวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลายๆด้าน

ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์

1. ความหมายของความพร้อมด้านคณิตศาสตร์

ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ หมายถึง การแสดงออกถึงความสามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

ประไพจิตร เนติศักดิ์ (2549 : 49 – 53) ได้ให้ความหมายของความพร้อมทางคณิตศาสตร์ ว่า เด็กควรจะได้เตรียมพร้อมในเรื่องของการสังเกต การเปรียบเทียบตามรูปร่าง น้ำหนัก ขนาด สิ่งเหมือนและแตกต่างกัน การบอกตำแหน่งของสิ่งของ การเปรียบเทียบจำนวนและการจัดเรียงลำดับความยาว ความสูง และขนาด

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 158) กล่าวว่า คณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง การเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ที่เป็นพื้นฐานสำหรับเด็ก

6 ขวบ ซึ่งแตกต่างจากคณิตศาสตร์สำหรับผู้ใหญ่ คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย เป็นความเข้าใจ จำนวน การปฏิบัติเกี่ยวกับจำนวน หน้าที่ และความสัมพันธ์ของจำนวนความเป็นไปได้ และการวัดทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยจะเน้นไปที่การจัดจำแนกสิ่งต่าง ๆ การเปรียบเทียบ และการเรียนรู้สัญลักษณ์ของคณิตศาสตร์ ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้จากกิจกรรมปฏิบัติการ จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ หมายถึงการแสดงออก ถึงการใช้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ การบอกหรือแสดงของเด็กในการรู้ค่าจำนวน 1-10 การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบและหาความสัมพันธ์ ช่วยให้เด็กมีความละเอียด รอบคอบรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและรู้จักแก้ปัญหาซึ่งความสามารถต่างๆเหล่านี้จะเป็นพื้นฐาน ใน การพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในระดับต่อไป

2. ความสำคัญของความพร้อมด้านคณิตศาสตร์

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2532 : 245 – 246) ได้สรุปความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของ ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ไว้ว่า ความสามารถทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เด็กมี ความพร้อมที่ จะเรียนคณิตศาสตร์เบื้องต้น ได้แก่ รู้จักสังเกต เปรียบเทียบ การแยกหมู่ การ รวมหมู่ การเพิ่มขึ้นและการลดลง ช่วยขยายประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ให้สอดคล้อง โดยลำดับจากง่าย ไปหายาก ช่วยให้เด็กเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ และใช้ภาษา เกี่ยวกับวิชาคณิตศาสตร์ได้ถูกต้อง ช่วยฝึกทักษะเบื้องต้นในการคิดคำนวณ โดยการสร้าง เสริมประสบการณ์แก่เด็กปฐมวัย ก็เพื่อฝึกการเปรียบเทียบรูปทรง ต่าง ๆ และบอกความ แตกต่างในเรื่องขนาด น้ำหนัก ระยะเวลา จำนวนของสิ่งของต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวได้ สามารถแยกของเป็นหมวดหมู่ แยก เรียงลำดับใหญ่ เล็ก สูง ต่ำ แยกเป็นหมู่ย่อยได้โดยการ เพิ่มหรือลดลง ทักษะเหล่านี้จะช่วยให้เด็กพร้อมที่จะคิดคำนวณในขั้นต่อไป ช่วยให้สัมพันธ์ กับกิจกรรมศิลปะภาษา และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นจึงต้องให้สัมพันธ์กับ ตัวเด็กเอง ช่วยให้มีความรักคณิตศาสตร์ และชอบเขต การค้นคว้า ควรพยายามจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เกม เพลง เพื่อเร้าใจให้เด็กสนใจเกิดความสนุกสนานและได้รับความรู้โดยไม่รู้สึกลำบาก เมื่อ เด็กรักวิชาคณิตศาสตร์ เด็กจะสนใจกระตือรือร้นอยากเรียนรู้ อยากค้นคว้าหาเหตุผลด้วย ตนเอง ทำให้เข้าใจและจำได้ เกิดความภูมิใจอยากจะทำต่อไป วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชา ที่เป็นเหตุเป็นผล ผู้ที่จะเรียนคณิตศาสตร์ได้ จำเป็นต้อง เป็นผู้ที่มีความสามารถในการให้ เหตุผลหรือความเข้าใจในเรื่องความเป็นเหตุเป็นผล อาจทำได้โดยการตั้งปัญหาให้เด็กคิดหา เหตุผล หากคำตอบ ให้ค้นคว้าเองโดยจัดสื่อการเรียนการสอนให้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจและ การตัดสินใจที่ถูกต้อง วิชาคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ใช้ได้ตลอดชีวิต ในชีวิต

ประจำวันของมนุษย์มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และจะต้องเริ่มฝึกตั้งแต่เด็กเริ่มเรียน จึงจะทำให้การเรียนรู้คณิตศาสตร์ประสบผลสำเร็จ

นิตยา ประพตติกิจ (2541 : 24 – 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถทางคณิตศาสตร์ไว้ว่า คณิตศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันที่สำคัญ ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิด ค้นคว้า แก้ปัญหา และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก แต่ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ขึ้นอยู่กับระดับพัฒนาการของเด็กด้วย เด็ก ๆ สามารถเรียนรู้ความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์จากกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์นั้น สามารถจัดสอดแทรกหรือบูรณาการเข้ากับวิชาอื่น ที่บรรจุอยู่ในหลักสูตรปฐมวัยศึกษา การเรียนเกี่ยวกับตัวเลข รูปทรง ขนาด ลำดับ การจัดหมู่และความสัมพันธ์ต่าง ๆ ถือเป็นประสบการณ์ประจำวันของเด็กที่ช่วยสอนเด็กตามธรรมชาติอยู่แล้ว ดังนั้น การปลูกฝังให้เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและทักษะทางคณิตศาสตร์เบื้องต้น จึงเป็นการปูพื้นฐานไปสู่ความเข้าใจด้านคณิตศาสตร์ต่อไปในอนาคตทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้เด็กรู้จักแก้ปัญหา มีความสามารถในการคิดคำนวณและอื่น ๆ ดังมีผู้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ไว้ดังนี้

จรงค์ อ่วมมีเพียร (2547 : 19) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ไว้ว่า คณิตศาสตร์มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพราะในการดำรงชีวิตตลอดจนการศึกษาและการเรียนรู้ ต้องอาศัยทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแก้ปัญหา การคิดคำนวณ การคิดอย่างมีเหตุผล เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์เมื่อเติบโตขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ฝึกทักษะเบื้องต้นในการคิดคำนวณ การใช้เหตุผลโดยการตั้งโจทย์ปัญหาและค้นหาคำตอบเป็นการฝึกการตัดสินใจซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันทางคณิตศาสตร์ ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิด ค้นคว้า แก้ปัญหา และเรียนรู้ด้วยตนเอง จะช่วยเด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3. จุดมุ่งหมายในการเตรียมความพร้อมด้านคณิตศาสตร์

จุดมุ่งหมายในการเตรียมความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ ตามแนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้มีนักการศึกษาให้แนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

นิตยา เดชสุภา (2545 : 22) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการสอนคณิตศาสตร์ในเด็กปฐมวัย คือ การเตรียมความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยฝึกให้เด็กสังเกต คิดหาเหตุผลเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ จัดเรียงลำดับ นับจำนวน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์

มัสหลัน สาเอียด (2549 : 24) จุดมุ่งหมายในการสอนทักษะทางคณิตศาสตร์ คือ การเตรียมความพร้อมทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยให้เด็กฝึกสังเกต คิดหาเหตุผลเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ จัดเรียงลำดับนับจำนวน ซึ่งจะช่วยให้เด็กเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 ก : 160) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ ที่สำคัญสำหรับเด็กมีดังนี้

1. สร้างเสริมประสบการณ์ให้เกิดในทัศนคติคณิตศาสตร์ ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเลขและเหตุผล
2. สร้างความคุ้นเคยกับตัวเลข การนับ การเพิ่ม การลด
3. สร้างเสริมความคิดเชิงตรรกะ หรือ เหตุผลจากการมีความสามารถในการใช้เหตุผลในการเปรียบเทียบ การจัดประเภท รู้เวลา รู้ตำแหน่ง รูปร่าง และขนาด
4. ฝึกทักษะในการคิดคำนวณจากการเรียนรู้จำนวนนับ การเปรียบเทียบ หรือ การจำแนกและรับรู้แก้ปัญหา
5. พัฒนาเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์

จุดมุ่งหมายในการเตรียมความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัยพอจะสรุปได้ว่า เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักสังเกต รู้ค่าจำนวน การจัดหมวดหมู่ การหาความสัมพันธ์ และการเปรียบเทียบ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ ที่จะนำไปใช้ในการเรียนคณิตศาสตร์ต่อไป

4. เนื้อหาเกี่ยวกับความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย

ทิพย์สุดา นิลสินธพ (2537 : 53) ได้สรุปความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเกี่ยวกับความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยไว้ว่าเป็นวัยที่มักสนใจสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ชอบซักถาม และต้องการคำตอบจากผู้ใหญ่ แต่ความเข้าใจของเด็กยังจำกัดอยู่ เพราะยังไม่มีประสบการณ์มากพอ และบางเรื่องมีความซับซ้อนเกินกว่าที่เด็กจะเข้าใจได้ เนื่องจากว่า ไม่เข้าใจในเรื่องของนามธรรม และเวลาคิดสามารถมองได้เพียงแง่มุมเดียว ไม่สามารถคิดย้อนกลับไปตามเหมือนผู้ใหญ่ได้ ดังนั้นความเข้าใจของเด็ก จึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาเคยพบเห็นมาและเป็นเรื่องง่าย ๆ สำหรับด้านความสามารถทางคณิตศาสตร์แนวคิดและเนื้อหาที่เด็กปฐมวัยควรมีความ

เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ คือ ความสามารถสังเกตและจำแนกความเหมือนความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้ สามารถเปรียบเทียบขนาด รูปร่าง สี น้ำหนัก สัดส่วน รูปทรง และจำนวนของสิ่งต่าง ๆ ได้ รู้ค่าของจำนวนอย่างน้อย 1-10 และสามารถนับเรียงลำดับได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2543 : 26) ได้สรุปแนวการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาล เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งเกี่ยวข้องกับทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไว้ดังนี้

4.1 อนุบาลปีที่ 2

4.1.1 การนับเลขเรียงลำดับ 1-20 ได้

4.1.2 การรู้ค่าจำนวน 1-5 ได้

4.1.3 การชี้และบอกชื่อรูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ ได้ เช่น ○ □ △

4.1.4 การสังเกตและบอกความแตกต่างของขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ได้

4.1.5 การชี้และบอกชื่อสีได้ 5 สี

4.1.6 การเรียงลำดับขนาดเล็ก กลาง ใหญ่ได้

4.1.7 การเรียงลำดับรูปทรงตามตัวอย่างได้ 5 ○ □ △ ○ △

4.1.8 การรู้จักและบอกว่าคุณมีจำนวนเท่ากัน น้อยกว่า และมากกว่า

4.1.9 การบอกกลุ่มที่มีจำนวน 2, 3, 4 และ 5 ได้

4.1.10 การบอกเวลา เช้า กลางวัน กลางคืน

4.1.11 การบอกชื่อวันใน 1 สัปดาห์

4.1.12 รู้จักและสามารถใช้เงิน 1-5 บาท ได้

4.1.13 การบอกความแตกต่างของสิ่งของหรือรูปภาพที่มีลักษณะ สั้น-ยาว

สูง-ต่ำ ได้

4.1.14 การบอกความแตกต่างของน้ำหนัก-เบา ได้

4.1.15 การบอกอุณหภูมิ ร้อน-เย็น ได้

4.1.16 การรู้จักแบ่งของสองส่วนเท่า ๆ กันได้ (ครึ่งหนึ่ง)

นิตยา ประพฤติกิจ (2541 : 17 - 19) กำหนดขอบข่ายของคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัยประกอบด้วยเนื้อหาหรือทักษะดังต่อไปนี้

1. การนับ (Counting) เป็นคณิตศาสตร์เกี่ยวกับตัวเลขอันแรกที่ได้รู้จักเป็นการนับอย่างมีความหมาย เช่น การนับตามลำดับตั้งแต่ 1-10 หรือมากกว่านั้น

2. ตัวเลข (Number) เป็นการให้เด็กรู้จักตัวเลขที่เห็นหรือใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน ให้เด็กเล่นของเล่นเกี่ยวกับตัวเลข ให้เด็กได้นับและคิดเอง โดยครูเป็นผู้วางแผนและจัดกิจกรรมอาจมีการเปรียบเทียบแทรกเข้าไปด้วย เช่น มากกว่า - น้อยกว่า

3. การจับคู่ (Matching) เป็นการฝึกฝนให้เด็กรู้จักการสังเกตลักษณะต่าง ๆ และจับคู่สิ่งที่เข้าคู่กัน เหมือนกัน หรืออยู่ประเภทเดียวกัน

4. การจัดประเภท (Classification) เป็นการฝึกฝนให้เด็กรู้จักการสังเกตคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ ว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันและสามารถจัดเป็นประเภทต่าง ๆ ได้

5. การเปรียบเทียบ (Comparing) เด็กจะต้องมีการสืบเสาะและอาศัยความสำคัญระหว่างของสองสิ่งหรือมากกว่า รู้จักใช้คำศัพท์ เช่น ยาวกว่า สั้นกว่า หนักกว่า เบากว่า

6. การจัดลำดับ (Ordering) เป็นเพียงการจัดสิ่งของชุดหนึ่ง ๆ ตามคำสั่งหรือตามกฎเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ หรือจากสั้นไปยาว

7. รูปร่างและเนื้อที่ (Shape and space)

8. การวัด (Measurement) มักให้เด็กลงมือวัดด้วยตนเอง ให้รู้จักความยาวและระยะ รู้จักการชั่งน้ำหนักและการประมาณค่าอย่างคร่าว ๆ ก่อนที่เด็กจะรู้จักการวัด ควรให้เด็กได้ฝึกฝนการเปรียบเทียบและการจัดลำดับก่อน

9. เซต (Set) เป็นการสอนเรื่องเซตอย่างง่าย ๆ จากสิ่งรอบ ๆ ตัว มีการเชื่อมโยงกับสภาพรวม เช่น รองเท้ากับถุงเท้าถือว่าเป็นหนึ่งเซต

10. เศษส่วน (Fraction) ปกติการเรียนเศษส่วนมักเริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 แต่ครูปฐมวัยสามารถสอนได้โดยเน้นส่วนรวม (The whole object) ให้เด็กเห็นก่อนมีการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เด็กได้เข้าใจความหมายและมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับครึ่ง

11. การทำตามแบบหรือลวดลาย (Patterning) เป็นการพัฒนาให้เด็กจดจำรูปแบบหรือลวดลาย และพัฒนาการจำแนกด้วยสายตา ให้เด็กฝึกสังเกต ฝึกทำตามแบบและต่อให้สมบูรณ์

12. การอนุรักษ์หรือการคงที่ด้านปริมาณ (Conservation) ช่วงวัย 5 ขวบขึ้นไป อาจเริ่มสอนเรื่องการอนุรักษ์ได้บ้าง โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง หรือให้เด็กมีความคิดรวบยอดเรื่องการอนุรักษ์ที่ว่าปริมาณของวัตถุจะยังคงที่ไม่ว่าจะย้ายหรือทำให้รูปร่างเปลี่ยนแปลงจากขอบข่ายและเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย พบว่า หลักสำคัญอยู่ที่การนับ การจัดหมวดหมู่ การเปรียบเทียบ และการหาความสัมพันธ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้

เด็กจะได้รับจากประสบการณ์ตรง ที่เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวในชีวิตประจำวันของตัวเอง และการจัดกิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงความเหมาะสมที่ครอบคลุม เนื้อหา และเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้พัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพพัฒนาการของเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้พัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดกิจกรรมพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์

บุญเยี่ยม จิตรคอน (2532 : 246) ได้สรุปความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ให้กับเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. มีความพร้อมที่จะเรียน
2. มีเวลาให้สั้นกว่าทดลอง
3. ใช้ภาษาและสัญลักษณ์ซึ่งแทนจำนวน แทนวิธีคิด
4. แสดงวิธีทำตามขั้นตอน
5. ครูร่วมกับเด็กปฏิบัติจริง

กระบวนการจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นใช้ของจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นใช้รูปภาพแทนของจริง

ขั้นที่ 3 ขั้นใช้รูปภาพหรือสมมุติเครื่องหมายต่าง ๆ แทนภาพหรือ

จำนวน

ขั้นที่ 4 ขั้นใช้รูปภาพหรือสิ่งรูปภาพควบคู่กับสัญลักษณ์

ขั้นที่ 5 ขั้นนามธรรม

วิธีจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์ ควรปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นที่ 1 เริ่มจากง่ายไปหายาก จัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ขั้นมูลฐานทางคณิตศาสตร์ก่อน คือ เรื่องการเปรียบเทียบ เรียงลำดับ การวัด การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง การนับ

ขั้นที่ 2 หลังจากเด็กเรียนรู้ขั้นมูลฐานทางคณิตศาสตร์แล้ว จึงจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ขั้นพื้นฐานการคิดคำนวณ คือ เรื่องการจัดหมวดหมู่ การรวมหมู่ การแยกหมู่ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 ดำเนินการจัดกิจกรรมตามกระบวนการจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์การจัดคณิตศาสตร์ให้ได้ผลดี ควรมีหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

1. ควรมีการวางแผน โดยคำนึงถึงเนื้อหาหรือประสบการณ์ ซึ่งจะจัดให้เด็กได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ที่เหมาะสมกับความต้องการ ระยะเวลา ความสนใจ ความสามารถตามวัยของเด็ก การวางแผนที่ดีทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประสบการณ์ต่อเนื่องกัน ช่วยให้การสอนไปสู่ความสำเร็จ

2. กำหนดกิจกรรมที่จะจัดประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ให้เด็กได้เกิดความพร้อม ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์เฉพาะและเนื้อหาของประสบการณ์

3. ครูต้องเข้าใจถึงพื้นฐานความต้องการ ความสนใจ ระยะเวลา ความสนใจ ความสามารถของเด็กเพื่อประกอบการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

ประไพจิตร เนติศักดิ์ (2549 : 130) ได้สรุปความรู้เกี่ยวกับหลักการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1. สอนให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเห็นความจำเป็นและประโยชน์ของสิ่งที่ครูกำลังสอน ดังนั้น การสอนคณิตศาสตร์เด็กปฐมวัยจะสอดคล้องกับกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และการให้เด็กปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2. เปิดโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ทำให้พบคำตอบด้วยตนเอง ให้เด็กได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับคณิตศาสตร์หลากหลายแบบและเป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ได้ลงมือปฏิบัติเอง

3. มีเป้าหมายและมีการวางแผนที่ดี เน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นไปตามการวางแผนและเตรียมการของครู เพื่อให้เด็กค่อย ๆ พัฒนาการเรียนรู้ขึ้นเอง

4. เอาใจใส่ในเรื่องการเรียนรู้และลำดับขั้นตอนของการพัฒนาความคิดรวบยอดของเด็ก

5. ใช้วิธีการจดบันทึกพฤติกรรมหรือระเบียบพฤติกรรมเพื่อใช้ในการวางแผนและจัดกิจกรรม

6. ใช้ประโยชน์จากประสบการณ์เดิมของเด็ก เพื่อสอนประสบการณ์ใหม่ สถานการณ์ใหม่

7. รู้จักใช้สถานการณ์ขณะนั้นให้เป็นประโยชน์

8. ใช้วิธีการสอดแทรกกับชีวิตจริง เพื่อสอนความคิดรวบยอดที่ยาก เรื่อง ปริมาณ ขนาดและรูปร่างต่าง ๆ ต้องอาศัยการสอนแบบค่อย ๆ สอดแทรกไปตามธรรมชาติ

9. ใช้วิธีให้เด็กมีส่วนร่วมหรือปฏิบัติจริงเกี่ยวกับตัวเลข ครูวางแผนจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับความพร้อมของเด็ก รู้จักเลือกเพลง เกม แนวการเล่นนิ้วที่เกี่ยวกับจำนวนเลข ช่วยกระตุ้นให้เด็กสนใจและเป็นแรงจูงใจให้เกิดความคิดรวบยอด

10. วางแผนส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านอย่างต่อเนื่อง

11. บันทึกปัญหาการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอเพื่อแก้ไขปรับปรุง

12. คาบหนึ่งควรสอนเพียงความคิดรวบยอดเดียว การเพิ่มหรือการบวกเป็นคณิตศาสตร์ขั้นแรกสุดที่เด็กอนุบาลเรียนรู้ได้ ให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงมีการนับจริง ๆ จึงจะเกิดการเรียนรู้ได้

13. เน้นกระบวนการจากง่ายไปหายาก การสร้างความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตัวเลข (Concept of number) ของเด็กปฐมวัยจะต้องผ่านกระบวนการเล่น มีทั้งแบบจัดประเภท (Classifying) เปรียบเทียบ (Comparing) และการจัดลำดับ (Ordering) การจัดประสบการณ์ที่เน้นกระบวนการเล่นต้องเริ่มตั้งแต่ที่ง่าย ๆ และค่อย ๆ ยากขึ้นตามระดับความสามารถของเด็กแต่ละคน

14. ครูควรสอนสัญลักษณ์ตัวเลข หรือเครื่องหมายเมื่อเด็กเข้าใจสิ่งเหล่านั้นแล้ว

15. ต้องมีการเตรียมพร้อมในการเรียนคณิตศาสตร์ ฝึกให้เด็กได้พัฒนาด้านสายตาค่อนเป็นอันดับแรก ถ้าหากเด็กไม่สามารถใช้สายตาในการจำแนกจัดแบ่งประเภทแล้ว เด็กจะมีปัญหาการเรียนรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์ต่อไปได้

สรุป การจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย เป็นประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก โดยมีการวางแผนและเตรียมการอย่างดี สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม จากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัวหรือในชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้า แก้ปัญหา เรียนรู้ และลงมือปฏิบัติจริงและพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ที่สูงขึ้นและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

6. การประเมินผลการพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 47) ได้ให้หลักการสำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้อายุ 3 – 6 ปี ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงานที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถในการพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งนี้อาจมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก โดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2543 : 95 – 97 ; อ้างถึงในวิมลพันธ์ บุญพงษ์. 2552 : 36-37) ได้ให้หลักการสำหรับวิธีการประเมินผลการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ที่มีอายุระหว่าง 5–6 ปี ไว้ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การประเมินผล พฤติกรรมและความสามารถทางคณิตศาสตร์ (สช.)

พฤติกรรมและความสามารถ	วิธีประเมิน
1. นับเลขเรียงลำดับ 1–30 ได้	สังเกตจากการให้เด็กเรียงลำดับ 1–30
2. รู้ค่าจำนวน 1–10	สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมแทนค่าตามตัวเลข
3. ชี้และบอกชื่อรูปทรงเรขาคณิตง่าย ๆ ได้ เช่น ○ □ □ △	สังเกตจากการชี้และบอกชื่อรูป ○ □ □ △
4. สังเกตและบอกความแตกต่างของขนาดต่าง ๆ ได้มากขึ้น	สังเกตจากการให้เด็กเปรียบเทียบและบอกขนาดสิ่งต่าง ๆ ที่ครูนำมาให้ดูแลสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ห้องเรียน
5. บอกชื่อ, บอกความแตกต่างของสี 7 สีและความสามารถบอกสีประจำวันใน 1 สัปดาห์ได้	สังเกตจากคำตอบเกี่ยวกับสีของสิ่งของและสังเกตจากการเล่นเกมแยกสีสิ่งของ
6. เรียงลำดับขนาดต่าง ๆ ได้มากขึ้น	สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก
7. เรียงลำดับรูปทรงตามตัวอย่าง ได้ 7 รูป ○ □ △ □ ○ △ □	สังเกตจากการวางรูปทรงตามตัวอย่าง
8. รู้จักและบอกว่ากลุ่มใดมีจำนวนเท่ากัน น้อยกว่า และมากกว่า	สังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมของเด็ก
9. บอกกลุ่มที่มีจำนวน 2, 3, 4, 5....10 ได้	สังเกตจากคำตอบของเด็กและการเลือกกลุ่มที่มีจำนวน 2, 3, 4, 5....10 ได้
10. บอกเวลาเช้า กลางวัน เย็น และกลางคืนได้	สังเกตจากคำตอบและบทบาทที่เด็กแสดง
11. บอกชื่อวันใน 1 สัปดาห์ได้	สังเกตจากคำตอบของเด็ก
12. รู้จักเงิน 25, 50 สตางค์ และสามารถใช้เงิน	สังเกตจากการเล่นใช้เงิน เก็บเงิน

พฤติกรรมและความสามารถ	วิธีประเมิน
13. เปรียบเทียบและบอกความแตกต่างของ น้ำหนักหนัก – เบา ได้	สังเกตจากการปฏิบัติ และการคำตอบ ของเด็ก
14. บอกความแตกต่างของสิ่งของ, รูปภาพหรือ กราฟแท่ง ที่มีลักษณะสั้น – ยาว สูง – ต่ำ ได้	สังเกตจากคำตอบของเด็ก
15. บอกอุณหภูมิ ร้อน – เย็น ได้	สังเกตจากคำตอบของเด็ก
16. รู้จักแบ่งของเป็นสองส่วนและสี่ส่วน	สังเกตจากคำตอบของเด็ก ของการ ปฏิบัติ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 43 – 52 ; อ้างถึงใน
วิมลพันธ์ บุญพงษ์. 2552 : 37-38) ได้ให้หลักการสำคัญ สำหรับวิธีการประเมินการพัฒนา
ทักษะความสามารถทางคณิตศาสตร์ระดับปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ไว้ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 วิธีประเมิน พฤติกรรมและความสามารถทางคณิตศาสตร์ (สพช.)

พฤติกรรมและความสามารถ	วิธีประเมิน
1. การรู้ค่าจำนวน 1.1 บอกหรือแสดงค่าจำนวน 1 -10	สังเกตการณ์หยิบหรือนับจำนวนสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก ขณะทำกิจกรรมในสถานการณ์ปกติ เช่น จับกลุ่ม เด็กตามจำนวนที่กำหนด
2. ความสามารถในการจัดหมวดหมู่ 2.1 จัดหมวดหมู่สิ่งต่าง ๆ ได้ 4 ลักษณะ	สังเกตจากการที่เด็กบอกหรือจำแนกสิ่งต่าง ๆ เป็น หมวดหมู่ตามคุณลักษณะ คุณสมบัติของสิ่งของ เช่น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาด จำนวน น้ำหนัก ประเภท ประโยชน์ ในขณะที่เล่นหรือทำกิจกรรมใน สภาพปกติ
3. ความสามารถในการจำแนก เปรียบเทียบ 3.1 การจำแนก เปรียบเทียบ ความ เหมือน ความต่าง	สังเกตจากการที่เด็กบอกหรือการจำแนกเปรียบเทียบ สิ่งต่าง ๆ ตามคุณลักษณะ คุณสมบัติ เช่น สี รูปร่าง รูปทรง ขนาดมิติ น้ำหนัก ปริมาณ ปริมาตร จำนวน เสียง กลิ่น รส ในขณะที่เล่นหรือ ทำกิจกรรมในสภาพปกติ

พฤติกรรมและความสามารถ	วิธีประเมิน
3.2 จำแนกเปรียบเทียบสิ่งต่าง ๆ ได้ 6-10 ลักษณะ	
4. ความสามารถในการหา ความสัมพันธ์	สังเกตจากการบอกแสดงตำแหน่ง ระยะทิศทาง ใน - นอก บน - ล่าง เข้า - ออก หน้า - หลัง ใกล้ - ไกล
4.1 เข้าใจตำแหน่งระยะทิศทาง	
4.2 แสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ	สังเกตจากการที่เด็กบอกหรือแสดงความสัมพันธ์ของ สิ่งต่าง ๆ ตามประเภท เช่น สิ่งที่อยู่กัน สิ่งตรงกัน ข้าม สิ่งที่เป็นอนุกรม

สรุปได้ว่า การประเมินผลการพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยในเรื่องต่าง ๆ สามารถสังเกตได้ทั้งจากการตอบคำถาม การร่วมกิจกรรม การปฏิบัติและการเล่นเป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักการวิธีการประเมินการพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ระดับปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

1. ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

มีผู้ให้ความหมายของศิลปะสร้างสรรค์ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

เยวพา เดชะคุปต์ (2528 : 36-38) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็ก ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือและสามารถให้สัมพันธ์กันเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเขียนและมีโอกาสพัฒนาทักษะพื้นฐานในการอ่านสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 58) ให้ความหมายของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ไว้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การวาดภาพ การปั้น การฉีกปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ และเหมาะสมกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดาษปึกหมุด ฯลฯ

มานพ ถนอมศรี (2545 : 8) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะเป็นผลงานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของมนุษย์ที่ถ่ายทอดออกมาโดยผ่านสื่อ เทคนิควิธีการต่าง ๆ มีหลากหลายรูปแบบ และผลงานที่จะได้รับการยกย่องว่าเป็นศิลปะนั้น ต้องมีคุณค่าต่อจิตใจ หรือก่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์ จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก การแสดงออกของความรู้ ความคิด และจินตนาการผ่านผลงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากประสบการณ์ของแต่ละคนจากการเรียนรู้ และมีอิสระในการแสดงออกทางผลงาน ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ดียิ่งขึ้น

2. คุณค่าของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

เบญจา แสงมณี (2545 : 62 - 63) ศิลปะเป็นสื่อการแสดงออกของเด็กในสิ่งที่เด็กทำเห็น รู้สึก และคิด กิจกรรมศิลปะให้โอกาสเด็กสำรวจ ทดลอง แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับตัวเอง สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ความสามารถในการจินตนาการ สังเกต และความรู้สึกที่มีต่อตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เพราะขณะที่เด็กทำงานกับวัสดุอื่น ๆ เด็กมีความรับผิดชอบในการเลือกและกำหนดรูปร่าง ใช้การตัดสินใจ การควบคุมประสบการณ์ที่เป็นผลสำเร็จจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง และรู้คุณค่าของความเป็นมนุษย์ประสบการณ์ด้านศิลปะ ให้คุณค่าแก่เด็ก เด็กอาจแสดงความรู้สึกที่ไม่เป็นที่ยอมรับออกมาทางศิลปะ เด็กสามารถเรียนรู้ที่ควบคุมอารมณ์ ความรู้ และกิริยามารยาทได้ ถ้าเด็กมีปัญหาด้านการพูด ความรู้สึกรุนแรงสามารถระบายออกได้ในกิจกรรมศิลปะ การปฏิบัติกิจกรรมศิลปะที่เป็นผลด้านจิตใจ เช่น การเดินเล่น การฝึกกระดาษ กิจกรรมเหล่านี้ให้โอกาสเด็กได้หุบ ปั่น คลึง ตบ ฉีก ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกที่ไม่ได้ออกมาทางการกระทำที่ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่น การช่วยเหลือเด็กให้เปลี่ยนแปลงความรู้สึกทางลบเป็นแบบสร้างสรรค์ เป็นทางออกของเด็กที่นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อชีวิตได้ การเสนอแบบแผนหรือตัวอย่างให้เด็กลอกเลียนเป็นการชะงักการแสดงออกและการเจริญเติบโตในภายหน้าของเด็ก ในทางตรงข้าม ถ้าครูให้โอกาสเด็กแสดงออกทางศิลปะอย่างอิสระ จะช่วยให้ครูเห็นสภาพและปัญหาของเด็กอย่างกระจ่างแจ้ง ซึ่งจะช่วยในการแก้ปัญหาเด็กอารมณ์ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมศิลปะสามารถส่งเสริมการเจริญเติบโตด้านสังคม ขณะเด็กเลือกกิจกรรมที่พอใจรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามความสนใจที่คล้ายคลึงกัน ในการร่วมกิจกรรมทำกิจกรรมศิลปะเป็นกลุ่มเด็กจะรู้จักการแบ่งปันเครื่องมือ เครื่องใช้ ความคิดเห็น การตัดสินใจ และการให้การยอมรับนอกจากนั้นยังเรียนรู้สิทธิ ความเป็นเจ้าของ ข้อคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะมีกิริยาสัมพันธ์ต่อกัน เรียนรู้การเป็น

ผู้นำผู้ตาม และเรียนรู้ความสำคัญของการร่วมมือกัน และการควบคุมตนเอง เด็กจะได้รับคุณค่าเหล่านี้เมื่อเด็กมีอิสระในการเลือกวัสดุและการใช้สิ่งเหล่านี้ด้วยตนเองตามถนัด กิจกรรมศิลปะนอกจากจะส่งเสริมด้านจิตใจและสังคมแล้ว ยังส่งเสริมความเจริญเติบโตด้านสติปัญญา เด็กจะคิดประดิษฐ์สิ่งของและปรับปรุงวิธีที่เคยใช้ให้ใหม่ขึ้น โดยเริ่มจากการทำงานจนซึมซาบในวิธีการทำ เด็กเรียนรู้คำพูดที่เหมาะสมเพื่อพูดคุยอธิบายเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กทำให้ผู้อื่นเข้าใจ

จากคุณค่าของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า ศิลปะเป็นสื่อการแสดงออกของเด็กในสิ่งที่เด็กทำ เห็น รู้สึก และคิดผ่านงานศิลปะ กิจกรรมศิลปะให้โอกาสเด็กสำรวจ ทดลอง แสดงความคิด ความรู้สึก ประสบการณ์ด้านศิลปะ ให้คุณค่ากับเด็ก เช่น เด็กสามารถเรียนรู้การควบคุมอารมณ์ มารยาท การพูดสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ ส่งเสริมด้านจิตใจและสังคม ในการทำกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้การแบ่งปัน การเป็นผู้นำผู้ตาม และด้านสติปัญญา

3. ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

เบญญา แสงมลิ (2545 : 262) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสื่อการแสดงออกของเด็กในสิ่งที่เด็กทำ เห็น รู้สึกและคิด กิจกรรมศิลปะให้โอกาสเด็กสำรวจ ทดลอง แสดงความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับตัวเด็ก สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ความสามารถในการจินตนาการ สังเกต และความรู้สึกที่มีต่อตนเองและผู้อื่นมีมากขึ้น เพราะขณะที่เด็กทำงานกับวัสดุต่าง ๆ เด็กมีความรับผิดชอบในการเลือกและการกำหนดรูปร่างใช้การตัดสินใจ การควบคุมประสบการณ์ที่เป็นผลสำเร็จจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเองและรู้คุณค่าของความเป็นมนุษย์

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2545 : 16) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญ การให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมาก ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขาอยู่อาศัย มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการรับรู้ที่ยิ่งใหญ่ต่อมนุษย์

สรุปได้ว่าประโยชน์ของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านต่าง ๆ เช่น ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาสมองซีกซ้ายและขวา ช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมา เปิดโอกาสได้สำรวจ ทดลอง แสดงความรู้สึก ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็กได้

4. แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2545 : 17 - 19) กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กจำเป็นต้องประกอบขึ้นด้วยปัจจัยหลายอย่างที่สร้างเสริมให้เกิดคุณค่าให้เกิดขึ้น ปัจจัยแรกความพร้อมในตัวผู้เรียนซึ่งความพร้อมรวมถึงความพร้อมทางวุฒิภาวะ ความพร้อมด้านประสบการณ์ ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมต่าง ๆ นี้จะช่วยเกื้อหนุนให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547 ข : 189 - 191) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ ค้นพบ และได้ทดลองกับสื่ออุปกรณ์ทางศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาการคิดรวบยอดทางพื้นฐานวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ จากการสังเกตและประเมินสภาพการจัดกิจกรรมศิลปะควรแนะนำ หรือบอกเด็กเพียงเล็กน้อยเท่านั้นแต่ให้ใช้วิธีให้เด็กค้นพบกระบวนการทางศิลปะด้วยตนเอง โดยให้เด็กได้ค้นคว้าอย่างกว้างขวางจากอุปกรณ์ที่หลากหลายให้โอกาสแก่เด็กในการทำงานตามความพอใจ และเป็นอิสระควรต้องเป็นผู้กระตุ้นจินตนาการของเด็กพร้อมกับการสนับสนุนให้เด็กแสดงออกด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยงให้เด็กลอกเลียน หรือวาดภาพระบายสีจากสมุดภาพเพราะเท่ากับเป็นการสกัดความคิดของเด็กในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพครูจะต้องเตรียมกิจกรรมดังนี้

1. วางแผนเตรียมกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กให้พร้อม
2. ฝึกฝนให้เด็กได้ลองกระทำด้วยตนเอง
3. สร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ
4. สร้างเสริมการเรียนรู้ด้านศิลปะ และบูรณาการความรู้ที่เกี่ยวข้อง

การปฏิบัติสำหรับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้านการศึกษาปฐมวัยจำแนกศิลปะสร้างสรรค์ไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การวาด และการใช้สี เด็กปฐมวัยชอบการวาดภาพ และการใช้สีเพราะเป็นการแสดงสมรรถนะทางกายของเด็ก เด็ก 3 ขวบ สามารถจับดินสอได้โดยเฉพาะจะกำไปทางปลายดินสอ โดยใช้มือ 2 มือ เริ่มทบทวนใช้ได้ สามารถใช้สี 2-3 สี มาประสานกัน รู้ชื่อ

สี สนุกกับการใช้หุ่นระบายสีอย่างเพลิดเพลินเมื่ออายุมากขึ้นเป็น 5 ขวบ เด็กจะชอบวาดบ้านมีประตู หน้าต่าง หลังคา ระบายสีได้เรียบร้อยสวยงามมากขึ้น

2. การพิมพ์ เป็นการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยใช้อุปกรณ์ซึ่งอาจเป็นเศษวัสดุที่ลายนูน สามารถทาสีแล้วประทับลงบนกระดาษเกิดเป็นภาพพิมพ์ที่มีลวดลาย หรือรูปแบบที่เด็กสนใจได้ แม่พิมพ์ครูอาจทำขึ้นเองเป็นภาพนูน หรือนำมาจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบไม้ก็ได้

3. การประดิษฐ์ เป็นงานศิลปะที่นอกจากฝึกการใช้กล้ามเนื้อมือแล้วยังเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมการประดิษฐ์ ได้แก่

3.1 การพับกระดาษเป็นรูปต่าง ๆ

3.2 การทำสิ่งประดิษฐ์ เช่น การสาน ประดิษฐ์เศษวัสดุ

3.3 การต่อเติม ได้แก่ จิก ตัด แปะด้วยกระดาษหรือวัสดุอื่น ๆ

4. การประดับตกแต่ง ได้จัดกิจกรรมดังนี้

4.1 จัดดอกไม้

4.2 จัดห้อง

4.3 แต่งสวน

4.4 จัดโต๊ะอาหาร

5. การปั้น การปั้นเป็นกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการกล้ามเนื้อเล็ก การคิด

จินตนาการ การเรียนรู้เกี่ยวกับรูปทรง พัฒนาการรับรู้ลักษณะการปั้นของเด็กมี 2 แบบ คือ การปั้นแบบวิเคราะห์ หมายถึง การปั้นจากดินทั้งก้อน แล้วดึงส่วนต่างๆ ออกเป็นส่วนประกอบกัน แบบที่ 2 การปั้นแบบสังเคราะห์ หมายถึง การปั้นรายละเอียดส่วนย่อยแล้วนำมาปะติดปะต่อเป็นภาพรวม (Mayesky, Etal. 1995 : 156 – 157) ไม่ว่าเด็กจะปั้นเป็นลักษณะใดเด็กต่างได้ความคิดจินตนาการ และการเรียนรู้จากงานนั้น สื่อที่นำมาใช้กับงานปั้น ได้แก่ ดินเหนียว, ดินน้ำมัน แป้ง ได้แก่ แป้งข้าวเจ้า แป้งข้าวเหนียว แป้งสาลี จี้เลื่อย การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เหมือนกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อื่น ๆ ที่ต้องศึกษาถึงพัฒนาการเด็ก และสามารถในการเรียนรู้แต่ละวัยจะแตกต่างกัน ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ตามพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ในแต่ละช่วงอายุ

กิจกรรม	อายุ			
	2-3 ปี	4 ปี	5 ปี	6 ปี
วาด	1. เขียนวงกลม 2. เขียนแบบขีดเส้น	1. เขียนแบบ เส้นตรงพื้นปลา กากบาท 2. ระบายสีออก นอกรูป	1. เขียนรูป \triangle \square ตามแบบได้ 2. เขียนตามรอยประ ได้ 3. วาดรูปที่ค้นได้ 4. วาดลายเส้นเหมือน ปั้นรูปร่างได้ 5. วาดบ้านวาดคนได้	1. วาดรูปครบถ้วน เขียน \triangle ได้เอง 2. ลอกพยัญชนะตาม รอยประ
ปั้น	1. ตัดดินนุ่ม ๆ ได้ 2. ปั้นเป็นแท่ง 3. ทูบให้แบน	1. ปั้นเป็นเส้นยาว 2. ปั้นแผ่นกลม 3. ปั้นเป็นลูกกลม	ปั้นเป็นรูปร่างได้ หยาบ ๆ โดยตนเองรู้ ว่าปั้นเป็นอะไรแต่ ผู้อื่นไม่เข้าใจ	1. ปั้นเป็นรูปร่างให้ รายละเอียดประดิษฐ์ ประดับ
แปะ	แปะภาพได้แต่ไม่ เป็นรูปร่าง ชอบฉีก มากกว่า	แปะติดได้ตาม รูปร่างที่กำหนด	แปะตกแต่งด้วย อุปกรณ์อื่นเป็น	2. ผลงานออก สามารถพัฒนางาน อิสระได้
พับ	1. พับยังไม่ได้ 2. ฉีกกระดาษ	พับง่ายที่ไม่ ซับซ้อน	1. พับกระดาษตาม รอยพับได้ 2. สามารถทำเป็น รูปร่างได้	1. สามารถพัฒนางาน อิสระได้ 2. พับเป็นรูปร่างได้ เรียบร้อย \triangle
ตัด	จับกรรไกรได้บ้าง	ใช้กรรไกรได้	จับขากรรไกรคล่อง ตัดถูก	ตัดตามภาพได้

(ที่มา : สิริพรรณ ตันศิริตน์ไพศาล. 2545 : 192)

แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สรุปได้ว่า ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ควรคำนึงความเหมาะสมกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก ในเด็กปฐมวัยควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลาย มีทั้งการจัดกิจกรรมแบบ 2 มิติ และ 3 มิติ จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจค้นพบ และทดลองทำศิลปะสร้างสรรค์โดยให้โอกาสเด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะอย่างอิสระ เพื่อช่วยให้เด็กเกิดพัฒนาการคิดรวบยอดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. บทบาทของครูศิลปะปฐมวัย

5.1 บทบาทของครู

5.1.1 ครู คือ บุคคลที่สำคัญที่สุดในการเรียนการสอนศิลปะเพราะครูเป็นผู้สร้างบรรยากาศในการประดิษฐ์ คิดค้น และผลิตผลงานออกมา งานศิลปะสำหรับเด็กจะสำเร็จลุล่วงด้วยดีนั้นขึ้นอยู่กับครูทั้งสิ้นมีวิธีการหลาย ๆ วิธีที่ครูสามารถสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อม เพื่อกิจกรรมสร้างสรรค์ต่าง ๆ ครูศิลปะจะต้องให้ความอบอุ่น มีความเป็นกันเองกับเด็ก พยายามพูดคุย ชักจูงเร้าความสนใจให้กำลังใจ ชมเชย ไม่วิจารณ์หรือติผลงานเด็ก ส่งเสริมให้เด็กได้รับ ประสบการณ์ทางศิลปะทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน

- 1) ครูควรดูแลเด็กให้สร้างสรรค์งานด้วยความพยายามของตนเอง ถ้าคิดและกล้าตัดสินใจ ไม่ใช่ใช้วิธีเผด็จการสั่งงานให้เด็กทำ
- 2) ไม่ควรสอนกฎเกณฑ์ ทฤษฎี รายละเอียด และสัดส่วนต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้าทดลอง และทำจริงด้วยตนเองมาก ๆ จะมีผลให้เด็กเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง
- 3) จัดประสบการณ์อันก่อให้เกิดผลงาน และเข้าใจในทางศิลปะแก่เด็ก การเล่านิทาน ฟังเพลง สนทนา ดูภาพ วัสดุทัศนีย์ หรือการศึกษานอกสถานที่
- 4) ครูควรเปิดโอกาส และจัดกิจกรรมศิลปะหลาย ๆ รูปแบบให้เด็กอย่างกว้างขวาง ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ควรจัดลำดับก่อน – หลัง และต่อเนื่องกัน หรืออาจจะจัดให้สลับกันไปเพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์อย่างกว้าง ๆ และรักษาระดับเนื้อหาวิชาความรู้ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและความคิดสร้างสรรค์
- 5) ปัจจัยที่กระทบ และรบกวนความเป็นธรรมชาติ ในการแสดงของเด็กที่สำคัญ คือ ความคิดที่เป็นรูปธรรมของผู้ใหญ่ ปัจจัยนี้เมื่อครอบงำอยู่นาน ๆ ทำให้เด็กเปลี่ยนการแสดงออกให้เป็นที่ผู้ใหญ่ต้องการ งานศิลปะซึ่งเป็นการแสดงออกของเด็กก็ถูกละทิ้ง การใช้ศิลปะเพียงวิธีเดียวก็เป็นการจำกัดประสบการณ์ กิจกรรม และรู้จักสิ่งของต่าง ๆ

5.2 ข้อควรคำนึงในการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย

5.2.1 หลีกเลี่ยงการให้แบบอย่าง หรือจุดเป็นภาพ และสมดุภาพพระบายสีแก่เด็ก เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กสูญเสียความคิดสร้างสรรค์

5.2.2 ต้องช่วยพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองให้กับเด็ก โดยการทำให้เด็กรู้ว่าคุณมีความจริงใจกับเขา ทำให้เขารู้ว่าเขาควรจะมีใจในตัวเขา ทำให้เขารู้ว่าเขาควรจะมีใจในตัวเขาที่เขาทำได้ด้วยตัวของเขาเอง พุคคุยเด็กบ่อย ๆ ว่า หนูทำได้ จะทำให้เด็กเกิดความพยายาม และไม่กลัวที่จะแสดงออก

5.2.3 เข้าใจผลงานของเด็กทำให้เด็กรู้ว่าครูเห็นคุณค่าในงานที่เขาทำ อย่าบังคับ หรือคาดหวังเอาความหมายจากภาพวาดของเขา

5.2.4 ครูจะต้องไม่แก้ไข หรือทำผลงานให้เด็กเสียเอง ครูเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ และช่วยเมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือ โดยเฉพาะการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้คำแนะนำ สาธิตให้ดู เมื่อเด็กใช้เป็นครั้งแรก

5.2.5 ไม่ควรวิจารณ์งานศิลปะของเด็ก หากเป็นการประเมินผลจะมีวิธีการประเมินโดยเฉพาะเด็ก ๆ ควรมีอิสระที่จะแสดงความรู้สึกนึกคิดของเขาโดยปราศจากความกลัว บทบาทของผู้สอน คือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ให้เขา และทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจในการทำงานด้วยตนเอง

5.2.6 การทำให้ผู้ปกครองเห็นคุณค่าของงานเด็ก จะช่วยทำให้เกิดความต้องการสร้างสรรค์งานต่าง ๆ

5.2.7 ควรขยายประสบการณ์ทางศิลปะของเด็ก ด้วยการพาไปทัศนศึกษาแหล่งที่แสดงผลงานศิลปะ หรือขอชมภาพวาด หรือสไลด์เกี่ยวกับศิลปะนำมาให้เด็กดูในห้องเรียนบ้างถ้าทำได้การเตรียมการสำหรับการสอนศิลปะให้เด็กปฐมวัย

5.3 การเตรียมงานอย่างรอบคอบเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย ครูควรจะต้องมีการเตรียมงานดังนี้

5.3.1 ตั้งกฎเกณฑ์ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เด็ก ๆ ต้องรู้ว่าวัสดุที่ใช้ นั้นจะต้องไม่ทิ้งให้สูญเปล่าเขาจะต้องไม่ทำลายอุปกรณ์ที่มีอยู่ เด็ก ๆ จะต้องรู้อีกด้วยว่า วัสดุอุปกรณ์ในงานศิลปะจะรับประทานไม่ได้

5.3.2 จัดวางวัสดุ และอุปกรณ์ ที่เด็กจำเป็นต้องใช้ในกิจกรรมแต่ละครั้งให้ครบถ้วนเพียงพอ สะดวก และไม่เป็นอันตรายแก่เด็ก จัดไว้ในที่เด็กสามารถหยิบใช้ได้

5.3.3 เตรียมจัดหาวัสดุอุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมโดยทดลองด้วยตนเอง ก่อน เพื่อจะได้นำไปถ่ายทอดแก่เด็กได้ไม่ติดขัด

5.3.4 การเตรียมฟองน้ำชิ้น ๆ หรือผ้าเช็ดมือหมาด ๆ ไว้ให้เด็กได้ใช้เช็ดมือในการทำกิจกรรมบางอย่างที่เลอะเทอะ หรือเหนียวเหนอะหนะ จะทำให้เด็กทำงานได้ดีขึ้น

5.3.5 การทำความสะอาด ต้องเป็นการทำที่ง่าย และสะดวกที่สุด สำหรับกิจกรรมหลายกิจกรรมควรจะปูกระดาษหนังสือพิมพ์คลุมลงบนโต๊ะก่อน เพื่อให้ง่าย และรวดเร็วในการทำทำความสะอาด มีถังน้ำ ผ้าเช็ดมือสำหรับเด็ก ถ้วยใส่น้ำสะอาดสำหรับล้างพู่กัน เล็อกันเป็อนที่เย็บขึ้นเป็นพิเศษ หรือเล็อกันสั่นของผูู้ใหญ่ที่ไม่ใช่แล้ว สวมคลุมทับเล็อกันเป็อน

5.3.6 เด็กจะต้องมีพื้นที่ในการทำงานเพียงพอ ไม่เบียดจนเกินไป ถ้าไม่มีสถานที่กว้างพอสำหรับคนกลุ่มใหญ่ ให้แบ่งออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หมุนเวียนกันมาทำกิจกรรม

5.3.7 กิจกรรมศิลปะต้องให้เวลามากเพียงพอในการเตรียม ลงมือกระทำ และเวลาในการเก็บเครื่องใช้ และทำความสะอาด หากเร่งรีบจนเกินไปจะทำให้เด็กสร้างสรรค์งานไม่เต็มที่ และขาดความสนุกสนาน

5.3.8 จัดเตรียมสถานที่สำหรับเก็บผลงาน หรืองานบางชนิดต้องการที่ตากให้แห้งก่อนเก็บ ผู้สอนจะต้องเตรียมหาไว้ล่วงหน้า
ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะปฐมวัย

- 1) วางจุดมุ่งหมายในการสอน
- 2) การเตรียมก่อนลงมือสอน

2.1) เตรียมการสอน

2.1.1) จุดประสงค์

2.1.2) เนื้อหา

2.1.3) ระยะเวลา

2.1.4) สื่อการสอน

2.1.5) จำนวนเด็ก

2.1.6) จำนวนกิจกรรม

2.1.7) สถานที่

2.2) เตรียมอุปกรณ์การสอน

- 3) ทดลอง และตรวจสอบอุปกรณ์ในการสอนก่อนลงมือสอนจริง
- 4) ทำการสอนจริง ตามแผนการสอน และสาธิตการปฏิบัติงาน
- 5) เตรียมตัวเด็กให้พร้อมก่อนปฏิบัติงาน
- 6) การปฏิบัติงานของเด็ก โดยมีผู้สอนดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจนการเขียนชื่อ ลงวันที่ปฏิบัติ ให้แก่เด็กที่ยังเขียนชื่อไม่ได้

7) การเก็บ การรักษา และการทำความสะอาด ฝึกเด็กให้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ให้เข้าที่ เข้าช่อง ลงตะกร้า มีที่ตากผลงานที่ยังไม่แห้ง เก็บผลงานเข้าที่ฝึกเด็กให้ช่วยกันทำความสะอาด เช่น เก็บกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ปูโต๊ะออก กวาดเช็ดทำความสะอาด อย่าเข้าไปยุ่งกับงานของเด็ก

8) ประเมินผลงานเด็ก สังเกตการทำกิจกรรมศิลปะ และการนำเสนอผลงานของตนเอง ในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ดี ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างอิสระ ไม่ยึดติดอยู่กับผลงานสำเร็จรูปเท่านั้น

- 8.1) เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ทุกคนแสดงออกอย่างอิสระ
- 8.2) ฝึกหัดให้รู้จักเรียนรู้ในการวางแผนงาน และการแก้ไขปัญหา
- 8.3) ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกในหลาย ๆ รูปแบบ โดยคำนึงถึงวิธีสอนแบบเรียนปนเล่นมาใช้ให้เหมาะสม

8.4) สนับสนุนให้เรียนรู้ถึงคุณค่าของความงาม และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ด้วยการนำชมนิทรรศการทางศิลปะในโอกาสต่าง ๆ

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2545 : 19) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะควรให้ความสำคัญหรือบอกแนวทางเพียงเล็กน้อยเท่านั้น การสอนกิจกรรมศิลปะโดยตรงก่อให้เกิดผลเสีย ควรจะสนับสนุนให้เด็กมีการค้นพบกระบวนการทางศิลปะด้วยตนเอง ให้โอกาสเด็กได้ค้นคว้าอย่างกว้างขวาง โดยการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์น้อยนับว่าเป็นการจัดศิลปะที่ไม่เหมาะสมอย่างมาก ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media) เป็นการค้นพบทางที่เป็นไปได้ของนักศิลปะในการใช้วัสดุ และวิธีการหลากหลายมากขึ้นในการทำศิลปะมากขึ้น เช่น การใช้สีน้ำกับสีเทียนระบายด้วยกัน การปะติดกับการระบายสี การเขียนกรอบภาพวาดหรือระบายสี ซึ่งเป็นการผสมผสานอย่างสร้างสรรค์ไม่มีที่สิ้นสุด ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการสร้างให้กิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้เทคนิคการสอนศิลปะที่สำคัญควรประกอบด้วย

1. กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่ม
2. ยอมให้เด็กใช้มือได้อิสระ ความคิดสร้างสรรค์

3. ยอมให้เด็กทำงานเอง
4. ยอมให้เด็กตัดสินใจเลือกทำงานด้วยตนเอง
5. ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม หลากหลาย
6. ใช้กิจกรรมที่เหมาะสมอย่างหลากหลาย
7. ยอมรับผลงานของเด็กแสดงผลงาน และเก็บรักษาผลงาน
8. ให้ความเห็นเกี่ยวกับความพยายาม และส่วนประกอบของงานศิลปะ
9. ถามคำถามปลายเปิด

การพัฒนากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้มีคุณค่าต่อการพัฒนาเด็กขึ้นอยู่กับครู ครูต้องพัฒนากิจกรรมศิลปะให้มีความหมายต่อการเรียนรู้กับเด็ก และการส่งเสริมพัฒนามีวิจัยหลายประการ วิจัยที่ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทครูในการพัฒนากิจกรรมศิลปะ เพื่อการส่งเสริมพัฒนาเด็กตัวอย่างงานวิจัยการใช้ศิลปะเป็นกลุ่มเพื่อเปรียบเทียบพัฒนาพฤติกรรมของสังคมให้เด็กปฐมวัยพบว่า มีผลทำให้เกิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือไปในทางที่ดีขึ้น

สรุปได้ว่า บทบาทของครูศิลปะปฐมวัย ครูควรทดลองทำกิจกรรมเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนจัดกิจกรรม และควรจัดกิจกรรมที่น่าสนใจมีอุปกรณ์ที่หลากหลาย และจัดเตรียมอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับวัยและกิจกรรม เปิดโอกาสให้เด็กทำงานศิลปะอย่างอิสระ แต่ครูจะต้องคอยให้คำแนะนำหรือชี้แนะเมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือ ในการสาธิตกิจกรรมครูควรให้คำอธิบายที่ง่ายแก่การเข้าใจ และไม่ควรวิจารณ์งานของเด็ก แต่ควรให้กำลังใจ

6. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547ข : 33-38) กล่าวว่า ศิลปะเป็นกิจกรรมของการแสดงออกความรู้ ความคิด และจินตนาการ ซึ่งสามารถนำลักษณะของความงาม และการได้ระบายทางอารมณ์มาเป็นสื่อการเรียนรู้ที่สร้างให้เกิดความจำ และความเข้าใจดียิ่งขึ้น

ศิลปะช่วยให้เด็กเชื่อมสาน และบูรณาการประสบการณ์ที่มี เด็กสามารถผสมผสานความรู้ วิทยาศาสตร์ สังคม คณิตศาสตร์ ภาษาลงในศิลปะที่เด็กแสดงออก การจัดการเรียนการสอนแบบเรกจิโอ เอมิเลีย (Reggio Emilia) ได้เน้นการใช้ศิลปะเป็นแกนประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานของการเรียน ซึ่งปกติแล้วการเรียนแบบโครงการ (Project Approach) จะเน้นให้เด็กเล่น และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม และแสดงออกอย่างอิสระ สื่อศิลปะเป็นรูปแบบโดยธรรมชาติที่ให้มีการแสดงออก และการค้นคว้าที่นำไปสู่การเรียนรู้ของเด็ก และเข้าใจโลกซึ่งทำให้เด็กได้คิดพัฒนาสร้างสรรค์ จากการถ่ายภาพที่เห็นเป็นศิลปะของการเรียนรู้ที่สำคัญ เด็กได้ห้วงสุนทรภาพในงานศิลปะควบคู่ไปกับการเรียน

สาระวิชาจึงได้นำลักษณะศิลปะมาเป็นวิธีการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้สึกที่ดีของเด็กกับหน่วยประสบการณ์ของเด็กไปสู่สาระหลักฐานที่เรียนรู้ เพื่อเป็นการจูงใจสร้างการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ซึ่งการนำศิลปะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอนุบาลอย่างน้อยมี 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ใช้เป็นกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จินตนาการ ผ่อนคลายความเครียด เพลิดเพลิน สนุกสนาน และการพัฒนากล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ของประสาทระหว่างตากับมือ

2. ใช้เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการแบบบูรณาการ การจัดกิจกรรมศิลปะจะเน้นการมีส่วนร่วม การแก้ปัญหา การทำงานเป็นกลุ่ม การปรับตัวในการทำงาน การสร้างนิสัยทางสังคมที่ดี

3. ใช้เพื่อสร้างการเรียนรู้ทางวิชาการซึ่งศิลปะสามารถสื่อ และนำมาใช้ได้ เพราะจะทำให้เด็กได้เข้าใจ จำ และถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ออกมา โดยเฉพาะศิลปะสร้างสรรค์จะช่วยให้เด็กเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และเนื้อหาวิชาอื่นๆ ได้

ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญกับกิจกรรมศิลปะมากโดยกำหนดอยู่ในชั่วโมงกิจกรรมสร้างสรรค์ และในทุกโรงเรียนต่างให้จัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็กทุกวันไม่ว่าจะเป็นวาดภาพ ระบายสี ปั้นประติมากรรม เล่นดนตรี หรือบางแห่งมีการแสดงด้วยประโยชน์ที่ได้จากศิลปะคือ

1. การสร้างงานศิลปะเป็นการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้จากภายในแล้วถ่ายทอดสู่ภายนอกเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการสะท้อนผล

2. การแสดงออกทางศิลปะ ส่งเสริมความสามารถของเด็กในการแปลสัญลักษณ์

3. การแสดงออกทางศิลปะ สร้างเสริมการเจริญเติบโตของพัฒนาการในทุกด้านรวมทั้งความเป็นวิชาการ

4. การแสดงออกทางศิลปะ ทำให้เด็กเป็นผู้ทำอะไรอย่างมีความหมาย และเป็นผู้สร้างเป็นผู้ค้นพบและทำความรู้ให้ป็นรูปร่างขึ้นมากกว่าเป็นผู้รับรู้ในสิ่งที่รู้แล้ว

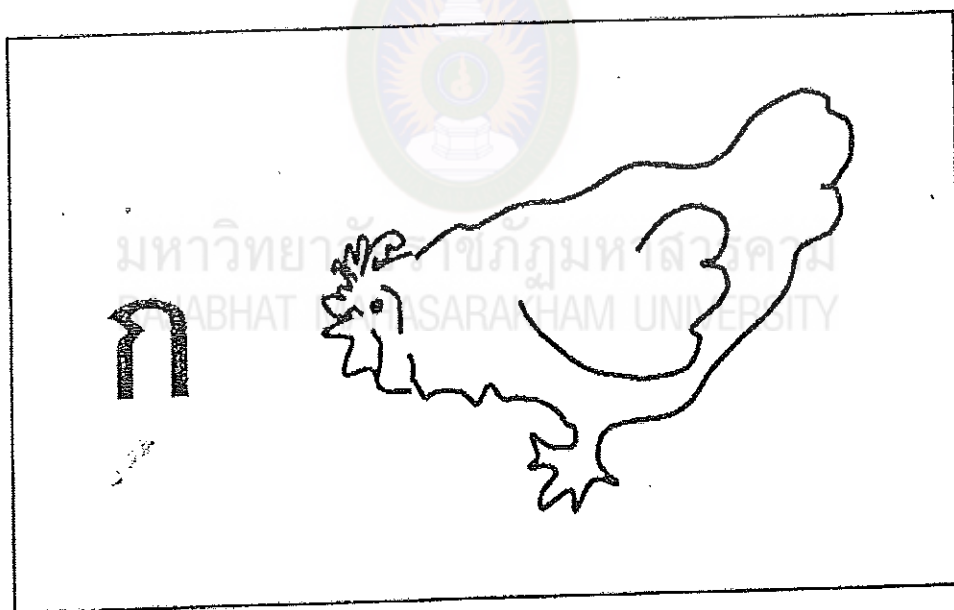
การแสดงออกที่เด็กสามารถวาดภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับทักษะการใช้มือตามระดับสติปัญญาทางศิลปะ ความคล่องแคล่วในการเรียนรู้จินตนาการ การสร้างสรรค์และความสามารถในการตัดสินใจด้านสุนทรียภาพ การเล็งดู ดังนั้น การที่เด็กแสดงความสามารถทางศิลปะได้เด่นชัดไม่จำเป็นต้องเป็นศิลปินเสมอไป (ศรียา นิยมธรรม, 2545 : 53)

6.1 ศิลปสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้

ศิลปสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมศิลปะที่เด็กนำเสนอสาระหรือสิ่ง ที่เรียนรู้มาแสดงออกด้วยการใช้ศิลปะเป็นสื่อเพื่อสร้างให้เกิดความจำและเข้าใจยิ่งขึ้น และ รวมถึงการศึกษาศิลปะด้วย จำแนกได้เป็น 6 ลักษณะ ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ค : 9)

6.1.1 ศิลปะจำ

การเรียนรู้ไม่ใช่การท่องจำ แต่การจำเป็นฐานของการเรียนรู้ การจำทำ ให้คนเกิดวิธีการสร้างความจำ มีหลายวิธีโดยเฉพาะที่ใช้กันมากคือ ท่องจำ เขียนซ้ำหลาย ๆ จบ สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความจำระยะสั้น การเข้าใจจะทำให้เกิดความจำระยะยาวมีเพิ่มมากขึ้น การใช้ศิลปะอย่างหนึ่งคือการนำศิลปะมาช่วยการเรียนรู้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ครูสามารถจัดเป็น กิจกรรมขณะเรียนรู้หรือให้เป็นการบ้านด้วยการให้ระบายสีลงในรูปภาพที่เรียน ตัวอย่างเช่น เด็กเรียน ก.ไก่แล้ว เพื่อให้จำได้ ครูมอบหมายให้เด็กระบายสี ก. และระบายสีภาพไก่ในงานต่อไป ศิลปะจำนี้ใช้เพื่อสร้างเสริมการจำจากความประทับใจขณะทำกิจกรรมศิลปะ



ภาพที่ 1 ศิลปะจำ

ที่มา : (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข : 35)

6.1.2 ศิลปะการถ่ายโยง

การเรียนรู้ด้วยการกระทำเป็นหลักทางทฤษฎีที่เชื่อว่าจะทำให้เด็กรับรู้ เข้าใจ จำได้และสนุกกับสิ่งที่เรียน ศิลปะถ่ายโยงเป็นงานศิลปะแบบหนึ่งที่ใช้เพื่อให้เด็ก “ถ่ายถอดการเรียนรู้ศิลปะ” เป็นวิธีเรียนที่让孩子นำข้อความรู้ที่เป็นสิ่งที่ตนเรียน โดยการวาด หรือผลิตเป็นภาพเหมือนตัวอย่างเช่น ครูต้องการสอนเรื่องจักรยาน ก็นำจักรยานมาตั้งให้เด็ก ดูแล้วให้เด็กวาดภาพตามในรายละเอียดเท่าที่เด็กจะทำได้ เมื่อเสร็จแล้วก็นำภาพมาวิเคราะห์ ศึกษาเปรียบเทียบ สันทนาแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อให้เกิดความรู้จักรยาน อีกวิธีหนึ่งอาจทำ ตรงกันข้ามคือเรียนก่อนแล้วจึงวาดสิ่งที่เรียนก็ได้ วิธีการใช้ศิลปะถ่ายโยงมีหลายแบบ เช่น วาดภาพระบายสี, ปั้น, ฉีกตามรอย เช่น ภาพผลไม้มีรอยปรูแล้วให้ฉีกตามรอย เช่น การ ปอกแอปเปิล ตามรอยฉีก

ผลแอปเปิลทั้งเปลือก



ฉีกตามรอยประ

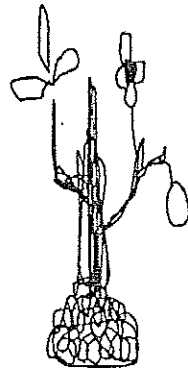
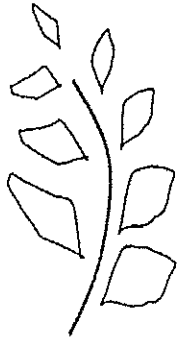


ภาพที่ 2 ศิลปะการถ่ายโยง

ที่มา : (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข : 36)

6.1.3 ศิลปะปรับภาพ

ศิลปะปรับภาพ หมายถึง การทำงานศิลปะมาใช้ในการย้ายการเรียนรู้ด้วยการนำ สิ่งที่เรียนมาสร้างงานศิลปะประดิษฐ์ ด้วยการตกแต่งประดิษฐ์เป็นศิลปะสร้างสรรค์ที่เด็กชอบ การนำศิลปะปรับภาพมาใช้ เป็นการนำสิ่งที่เรียนมาเป็นวัสดุตกแต่งภาพหรือตกแต่งงานปั้น วิธีการอาจมีต้นแบบแล้วตกแต่งเพิ่มเติม หรือตกแต่งโครงสร้าง ปั้นเองแล้วตกแต่ง หรือมี ต้นแบบให้ตกแต่งหลักการของศิลปะจัดภาพ คือ การจัดภาพด้วยงานศิลป์ เนื้อหาที่ควร นำมาใช้มีหลายประการ เช่น การเรียงลำดับดอกไม้จากใหญ่ไปเล็ก บนเส้นภาพ (1) หรือ แต่งส่วนประกอบของต้นไม้ (2)



(1) เส้นภาพให้ตกแต่งใบไม้จากใหญ่ไปเล็ก

(2) แต่งต้นไม้ใบ – ดอก – ผล

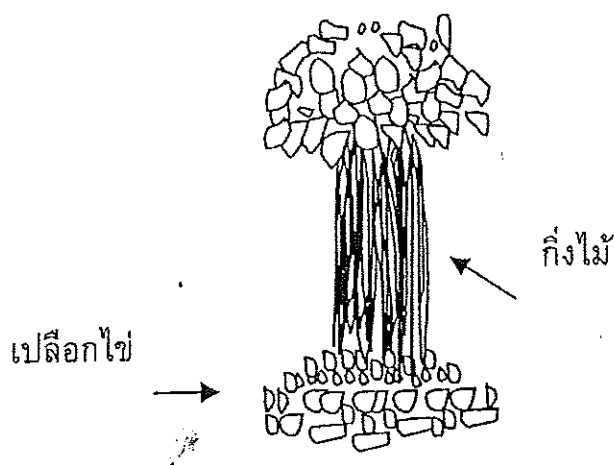
ภาพที่ 3 ศิลปะปรับภาพ

ที่มา : (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข : 36)

6.1.4 ศิลปะเปลี่ยนแปลงแบบ

ศิลปะเปลี่ยนแปลงแบบเป็นการเปลี่ยนสิ่งที่เรารู้มาสร้างเป็นงานศิลปะ

ตัวอย่างเช่น การปั้นใบไม้แห้ง การนำใบไม้แห้งมาป่นทำงานศิลปะแบบต่าง ๆ บีบไล่ออกไข
เป็นชิ้นเล็ก ทำขนมกวนไม้มาประดิษฐ์ประดับ นำกิ่งไม้มาประกอบเป็นภาพตามจินตนาการ
ตัวอย่างเช่น การตกแต่ง ในภาพต่อไปนี้

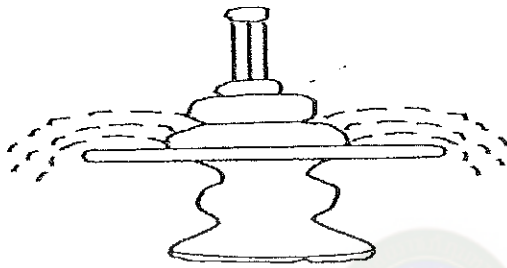


ภาพที่ 4 ศิลปะเปลี่ยนแปลงแบบ

ที่มา : (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ข:37)

6.1.5 ศิลปะบูรณาการ

ศิลปะบูรณาการเป็นงานที่ใช้ความสามารถเน้นเด็กด้านการเขียนและการถ่ายทอดความคิดศิลปะที่นำมาใช้ต้องประสานความรู้ไปสู่งานศิลปะ ศิลปะบูรณาการเป็นการนำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบูรณาการเป็นศิลปะ โดยให้มีการเปรียบเทียบเหมือนวาดภาพเหมือนจริง เช่น ให้เด็กวาดภาพน้ำพุจากแบบโดยเป็นการสังเกตและการนับจำนวนเพื่อให้เกิดภาพเหมือน จากนั้นให้เพิ่มเติมตกแต่งได้ตามความต้องการ



งานศิลปะของเด็ก

อาจเป็นวาดภาพเหมือน
หรือปั้นสิ่งที่เด็กเรียนรู้
คือ นับจำนวน และ
ความเหมือน

ภาพที่ 5 ศิลปะบูรณาการ

ที่มา : (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ช : 37)

6.1.6 ศิลปะค้นหา

บางครั้งงานศิลปะไม่จำเป็นต้องเกิดจากผลงานของเด็ก ครูอาจใช้ภาพศิลปะมาให้เด็กศึกษาค้นหาความงาม และข้อความรู้จากศิลปะ ตัวอย่างเช่น ครูให้ภาพเด็ก 1 ภาพแล้วให้ค้นหาสิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้จากภาพที่ครูนำมาหรืองานศิลป์ที่ครูนำมา ซึ่งการนำงานศิลปะมาให้เด็กค้นหาต้องมีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน เช่น ครูต้องการสอนคำว่า ตลาดน้ำ ครูต้องหาภาพตลาดน้ำมาให้เด็กดูเพื่อศึกษาคำว่า ตลาดน้ำ เป็นต้น หลักการใช้ศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้

เด็ก 4-5 ขวบ เป็นวัยที่พยายามเสนอสิ่งที่เด็กคุ้นเคย เด็กจะชอบวาดคนหัวโตแขนกาง ในขณะที่เด็กอื่นอาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง ภาพกระจายเต็มกระดาษที่ให้การแสดงออกเหล่านี้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็ก การใช้ศิลปะเป็นสื่อของการเรียนรู้ที่ดีสำหรับเด็กครูต้องเตรียมการดังนี้

1. มีอุปกรณ์พร้อมดังนี้

1.1 มีกระดาษเปล่าสำหรับเด็กครบทุกคน สำหรับให้เด็กใช้เพื่อการวาดภาพระบายสี

1.2 สีน้ำต่าง ๆ ควรเติมสารฟอกขาวลงไปเพราะเมื่อเสื่อผ้าเปื้อนจะซักง่าย

1.3 มีโต๊ะสำหรับทำงาน ถ้าต้องทำงานบนพื้นห้องให้เตรียมกระดาษหนังสือพิมพ์ หรือถุงพลาสติกไว้สำหรับรอง

1.4 อุปกรณ์พร้อมใช้ เช่น ดินสอสี สี กรรไกรที่พร้อมใช้ อุปกรณ์จัดเตรียมให้เป็นไปตามจุดประสงค์และรูปแบบศิลปะ ว่าจะเป็นการวาด การปั้น หรือ การประดิษฐ์

2. มีแผนการเรียนรู้ ครูต้องวางแผนการเรียนรู้ว่ามีจุดประสงค์ใด สาระใด และจะใช้ศิลปะแบบใดใน 6 แบบ พร้อมจัดอุปกรณ์ให้เหมาะสมสำหรับการทำกิจกรรม

3. สร้างปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ในระหว่างทำกิจกรรม เด็กจะเรียนรู้ได้ดีด้านปฏิสัมพันธ์สร้างความสนใจให้แก่เด็กการใช้งานศิลปะเพื่อสร้างการเรียนรู้เป็นวิธีการที่มีผู้นำมาใช้ และเห็นประโยชน์หลากหลายซึ่งคล้ายกับการปฏิบัติเพียงแต่เป็นการปฏิบัติผ่านงานศิลปะเท่านั้นเอง

สรุปได้ว่า ศิลปะเป็นสื่อการเรียนรู้โดยตัวของศิลปะเอง ในขณะที่เกี่ยวกับศิลปะก็เป็นตัวส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยด้วย ซึ่งในทางการศึกษาสามารถนำมาใช้ 6 แนวทาง คือ 1. ย้ำการเรียนรู้ด้วยศิลปะ 2. ถ้ายทอดการเรียนรู้เป็นศิลปะ 3. ปรับภาพการเรียนรู้เป็นงานศิลปะ 4. เปลี่ยนสิ่งเรียนรู้สู่ศิลปะ 5. บูรณาการการเรียนรู้ด้วยศิลปะ 6. ค้นหาความรู้จากศิลปะ

แผนการจัดประสบการณ์

1. ความหมายของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

แก่นแท้ของการสอนคือ การเรียนของผู้เรียน ดังนั้น ครูผู้สอนยุคปฏิรูปการศึกษาต้องพยายามจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้ดีที่สุด ครูผู้สอนจะจัดการเรียนรู้ได้ดี ต้องรู้จักการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ผู้เรียน และมีแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นของตนเอง ซึ่งเดิมมักเรียกว่า แผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ เป็นการนำสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี หรือรายภาค

มาสร้างหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา และกระบวนการเรียนรู้ โดยเขียนเป็นแผนการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้ให้ขึ้นไปตามศักยภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552 : 73)

สุพล วงสินธุ์ (2552 : 5) ให้ความหมายของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน
หรือแผนการสอนว่า แผนการสอน คือ การนำวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ที่จะต้องทำการสอน
ตลอดภาคเรียน มาสร้างเป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เนื้อหาสาระ การใช้สื่อ
อุปกรณ์การสอน และการวัดผลประเมินผล สำหรับเนื้อหาสาระและจุดประสงค์การเรียนรู้ย่อย ๆ
ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดเน้นของหลักสูตร สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของ
โรงเรียน ในด้านวัสดุ อุปกรณ์ และตรงกับชีวิตจริงในท้องถิ่น ซึ่งถ้ากล่าวอีกนัยหนึ่ง แผนการ
สอน คือ การเตรียมการสอนเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นการล่วงหน้า เพื่อให้มีประสิทธิภาพใน
การสอน

ศุพิน บุญชูวงศ์ (2538 : 110) ได้ให้ความหมายของแผนการจัดประสบการณ์การ
เรียนรู้หรือแผนการสอนไว้ว่า แผนการสอน คือ การวางแผนกำหนดรูปแบบของบทเรียนแต่ละ
เรื่องซึ่งจะเป็นแนวทาง ในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน แก่ครูให้ขึ้นไปตามจุดมุ่งหมาย
ความคิดรวบยอด เนื้อหาและการวัดผลประเมินผลที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

รุจิรี ภู่อาระ (2545 : 159) กล่าวว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็น
เครื่องมือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ ในสาระการ
เรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม

กุลยา ตันติผลชีวะ (2552 : 95) ให้ความหมายของแผนการจัดประสบการณ์การ
เรียนรู้ไว้ว่า การกำหนดเนื้อหา วิธีจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และแนวทางการ
ประเมินผลให้ขึ้นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้จะมีความ
ชัดเจนเวลา เนื้อหา และวิธีการสอนในแต่ละเรื่องหรือแต่ละวิธี ส่วนประกอบของแผนการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้อย่างน้อยจะต้องมี 5 ประการ คือ ผู้เรียน หัวข้อและเนื้อหาวิชา สถานที่
สอน เวลา และจุดประสงค์ของการสอน

จากความหมายของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ข้างต้น กล่าวโดยสรุปจะ
ได้ว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง แนวดำเนินการ เนื้อหาสาระ วิธีการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์และวิธีการวัดผลที่ผู้สอนเตรียมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็น
ระบบ และเป็นลายลักษณ์อักษร สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดเน้นของหลักสูตร
สภาพของผู้เรียน ความพร้อมของโรงเรียน และตรงกับชีวิตจริงในโรงเรียน

2. ความสำคัญของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

สุพล วังสินธุ์ (2552 : 5-6) กล่าวว่า แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือแผนการสอนเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นพอสรุปความสำคัญได้ดังนี้

1 ทำให้เกิดการวางแผน วิธีสอน วิธีเรียนที่ดี ที่เกิดจากการผสมผสานความรู้และจิตวิทยาการศึกษา

2 ช่วยให้ผู้มีมือสอนที่ทำด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ครูมีความเชื่อมั่นในการสอนได้ตามเป้าหมาย

3 ส่งเสริมให้ครูศึกษาหาความรู้ ทั้งหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

4 ใช้เป็นคู่มือครู สำหรับครูที่มาสอนแทนได้

5 เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลที่ต้องการ เพียงตรง เป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษา

6 เป็นผลงานทางวิชาการ แสดงความชำนาญการและความเชี่ยวชาญของผู้จัดทำ

สำลี รักสุทธี (2547 : 78) กล่าวถึงความสำคัญของแผนการสอน ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ครู ได้มีโอกาสศึกษาหลักสูตร แนวการสอน วิธีวัดผล ประเมินผล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการบูรณาการกับวิชาอื่น

2. ช่วยให้ผู้สอน สามารถจัดเตรียมกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทั้งในเรื่องทรัพยากรของโรงเรียน ทรัพยากรของท้องถิ่น ค่านิยม ความเชื่อ และสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น ตลอดจนการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับวิชาอื่น

3. เป็นเครื่องมือของครู ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น

4. ผู้สอนสามารถใช้เป็นข้อมูลที่ต้องการ เพียงตรง เสนอแนะแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง เพื่อนครูที่สอนวิชาอื่น

5. ใช้เป็นคู่มือสำหรับครูที่สอนแทนได้

6. เป็นการพัฒนาวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพครูที่แสดงว่างานสอนต้องได้รับการฝึก โดยเฉพาะมีเครื่องมือและเอกสาร ที่จำเป็นสำหรับการประกอบวิชาชีพด้วย

3. ลักษณะของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดี ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าลักษณะ ดังนี้ (สุนันทา สุนทรประเสริฐ. 2545 : 26-27)

1. การเขียนสาระสำคัญ ควรเขียนสรุปความรู้ในแผนการจัดประสบการณ์เรียนรู้ นั้นให้ถูกต้องชัดเจน ครบคลุม ถ้ามีหลายเรื่องควรแยกเป็นข้อ ๆ
2. ต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ไว้ให้ชัดเจน ควรเขียนเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมสอดคล้องกับสาระสำคัญ กำหนดพฤติกรรม เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน
3. การเขียนเนื้อหา ควรเขียนชื่อเรื่องใหญ่ และมีหัวเรื่องย่อยเป็นส่วนประกอบ ถ้ามีเนื้อหามากควรพิมพ์ไว้ภาคผนวก ในลักษณะของใบความรู้
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรกำหนดกิจกรรมดังนี้
 - 4.1 จัดกิจกรรมสนองจุดประสงค์ทุกข้อ
 - 4.2 ควรมีการนำ การสอน การสรุป อย่างเป็นระบบ
 - 4.3 จัดกิจกรรมโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
 - 4.4 การเขียนขั้นตอนกิจกรรม การมีรายละเอียดชัดเจน ให้คนอื่นสามารถนำไปใช้ได้ ควรระบุว่า ทำอะไร ทำอย่างไร เพื่ออะไร
 - 4.5 การแนบรายละเอียดของกิจกรรมภาคผนวก ต้องกล่าวโยงให้ชัดเจนในขั้นกิจกรรม
 - 4.6 สื่อการสอนที่ใช้ควรยึดหลัก หาง่าย ประหยัด สร้างสรรค์ เหมาะสมซึ่งควรมีลักษณะดังนี้
 - 4.6.1 กระตุ้นความสนใจผู้เรียน
 - 4.6.2 ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น
 - 4.6.3 สามารถย่อหรือขยาย สิ่งที่จะเรียนรู้แทนของจริงได้
 - 4.6.4 ผู้เรียนจำได้นานกว่าการรับเพียงอย่างเดียว
 - 4.6.5 มีส่วนเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้ผู้เรียน
 - 4.7 การวัดผลจากการเรียน ต้องเขียนไว้ให้ชัดเจน
 - 4.8 ภาคผนวกประกอบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ควรกล่าวอ้างให้ชัดเจนว่าอยู่ที่ใด เพราะส่วนนี้จะทำให้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เด่นชัดขึ้น

อาครณ ใจเที่ยง (2537 : 219-220) ได้กล่าวว่า ในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ได้ลงมือปฏิบัติให้มากที่สุด โดยครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะ ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้กิจกรรมที่ผู้เรียนดำเนินการ ไปตามความมุ่งหมาย

2. เป็นแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบคำตอบหรือทำให้สำเร็จด้วยตนเอง โดยครูพยายามลดบทบาทจากผู้ออกคำตอบ มาเป็นผู้คอยกระตุ้นด้วยคำถามหรือปัญหาให้ผู้เรียนคิดแก้หรือหาแนวทางไปสู่ความสำเร็จในการทำกิจกรรมเอง

3. เป็นแผนการสอน หรือแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่สามารถจัดหาในท้องถิ่น หลีกเลียงการใช้วัสดุอุปกรณ์สำเร็จรูปราคาสูง โดยสรุปก็คือ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือแผนการสอนที่ดีนั้น จะต้องเป็นแผนการสอนที่ให้แนวทาง การสอนแก่ผู้สอน โดยจะต้องให้ครูผู้สอนได้จัดทำขึ้นเอง มีความชัดเจนทั้งด้านจุดประสงค์การสอน เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะต้องเป็นกิจกรรม ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อ การสอนและการวัดผลประเมินผล ควรเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนได้ปฏิบัติ ได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญห และให้เกิดทักษะกระบวนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

4. ประโยชน์ของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538 : 151) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือแผนการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานในการเรียนการสอนได้ตรงตามหลักสูตร
2. ช่วยให้ครูดำเนินการสอนได้ผลดี มีประสิทธิภาพสูง และมีความชำนาญการสอน ช่วยให้ครูมีเวลามากพอในการจัดหา และจัดสื่อการเรียนการสอนไว้ให้พร้อม สำหรับสอน

3. ช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2545 : 2) กล่าวว่า การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้จะก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ก่อให้เกิดการวางแผนและการเตรียมการล่วงหน้าเป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีและจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดผลและประเมินผล ตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่จำเป็น
3. เป็นคู่มือการสอนสำหรับครูผู้สอนและครูที่สอนแทนนำไปใช้ปฏิบัติการสอนได้อย่างมั่นใจ
4. เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป
5. เป็นหลักฐานแสดงความเชี่ยวชาญของครูผู้สอนซึ่งสามารถนำไปเสนอเป็นผลงานทางวิชาการได้

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนและผู้เรียนหลายประการดังนี้ (สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า, 2545 : 70)

1. เป็นการเตรียมความพร้อมของการจัดการเรียนรู้ไว้ล่วงหน้า ซึ่งจะช่วยให้มีทิศทางการเรียนที่ชัดเจนและส่งผลดีต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
2. ช่วยให้ผู้สอนเลือกเทคนิควิธีการสอนที่ดี สื่อ การวัดผลประเมินผลตรงจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตร
3. ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีความสะดวกสบาย และดำเนินการไปได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ สะดวกต่อผู้มาสอนแทนกรณีที่ครูผู้สอนประจำวิชาไม่สามารถมาทำการสอนได้ ใช้เป็นหลักฐานแสดงการเรียนรู้เชิงประจักษ์ หากมีข้อบกพร่องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ง่าย
4. เป็นเอกสารหลักฐานสำคัญในการแสดงความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญของครูผู้สอน หรือหลักฐานอ้างอิง เพื่อขอปรับปรุงวิทยฐานะหรือส่งผลงานเข้าประกวดเป็นครูดีเด่น ครูแกนนำครูแห่งชาติหรือใช้เป็นหลักฐานแสดงเป็นผลงานเพื่อการประเมินพิจารณาความดีความชอบ

5. องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2545 : 2) กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 5.1 หัวเรื่องของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
- 5.2 สารระสำคัญ
- 5.3 จุดประสงค์การเรียนรู้

5.4 เนื้อหา

5.5 กิจกรรมการเรียนการสอน

5.6 สื่อการเรียนการสอน

5.7 การวัดผลประเมินผล

5.8 ภาคผนวกหรือเอกสารประกอบท้ายแผน

5.9 ความเห็นของผู้ตรวจ

5.10 ผลของการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หรือผลการสอน

อาครณ์ ใจเที่ยง (2537 : 203-204) กล่าวถึงองค์ประกอบของแผนการสอนหรือแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เกิดขึ้นจากความพยายามตอบคำถามดังต่อไปนี้

1. สอนอะไร (หน่วย หัวเรื่อง ความคิดรวบยอด หรือสาระสำคัญ)
2. เพื่อจุดประสงค์อะไร (จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม)
3. ด้วยสาระอะไร (โครงร่างเนื้อหา)
4. ใช้วิธีการใด (กิจกรรมการเรียนการสอน)
5. ใช้เครื่องมืออะไร (สื่อการเรียนการสอน)
6. ทราบได้อย่างไรว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ (วัดผลประเมินผล)

เพื่อตอบปัญหาดังกล่าว จึงกำหนดให้แผนการสอนมีองค์ประกอบดังนี้

1. วิชา หน่วยที่สอน และสาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) ของเรื่อง
2. จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
3. เนื้อหาสาระ
4. กิจกรรมการเรียนการสอน
5. สื่อการเรียนการสอน
6. วัดผลประเมินผล

สุพล วังสินธุ์ (2552 : 5) กล่าวสอดคล้องกับ นิคม ชมภูหลง (2545 : 18) ว่าส่วนประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยดำเนินการสอนบรรลุเป้าหมาย จุดประสงค์การเรียนรู้มีหลายข้อแตกต่างกันไป แต่ส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้ จะต้องมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. เนื้อหาสาระ
2. จุดประสงค์การเรียนรู้
3. กิจกรรมการเรียนการสอน
4. สื่อการเรียนการสอน

5. การวัดผลประเมินผล

องค์ประกอบสำคัญในแผนการจัดการวัดผลประเมินผลของการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของผู้เรียน กิจกรรม สาระความรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผลจำนวนชั่วโมงของการจัดการเรียนการสอน และบันทึกผลการใช้แผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้แผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดประเมินผล แหล่งเรียนรู้ และหมายเหตุ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 23)

6. ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้

ในการจัดทำแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ผู้สอนควรมีอิสระในการ ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ และควรเลือกรูปแบบที่เห็นว่าสะดวก ต่อการนำไปใช้สรุปขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2552 : 22-23)

- 6.1 เลือกรูปแบบแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ โดยนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้มาพิจารณาจัดทำแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้
- 6.2 ตั้งชื่อแผนการจัดการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้
- 6.3 กำหนดเวลา ระดับชั้น
- 6.4 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ปลายปี รายภาค ที่เลือกไว้เขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา โดยยึดหลักการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ของลินน์ มอริส (Lynn Morris) ที่ว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ต้อง
 - 6.4.1 บรรยายจุดหมายปลายทางไม่ใช่วิธีการ
 - 6.4.2 สะท้อนถึงระดับต่าง ๆ ของทักษะที่เกิด
 - 6.4.3 ใช้คำกริยาที่เป็นรูปธรรม และใช้ข้อประกอบ 3 ส่วน ตามแนวของ โรเบิร์ต เมจเจอร์ (Robert Mager) คือ พฤติกรรม สถานการณ์ หรือเงื่อนไขและเกณฑ์
- 6.5 เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้ว เฉพาะข้อที่สัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้กำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชา
- 6.6 วิเคราะห์สาระการเรียนรู้เป็นรายละเอียดสำหรับนำไปจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้จะเป็นเนื้อหาใหม่ของมวลเนื้อหาที่กำหนดไว้ที่จำเป็นต้องสอน
- 6.7 กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของเนื้อหานั้น

6.8 เลือกกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

6.9 เลือกสื่ออุปกรณ์ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่เลือกมา เช่น รูปภาพ บัตรคำ วีดิทัศน์

6.10 จัดลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงธรรมชาติวิชาตามจุดประสงค์นำทาง

6.11 กำหนดการวัดผล โดยระบุวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ทั้งที่เกิดระหว่างเรียนตามจุดประสงค์นำทาง และเกิดหลังการเรียนการสอนเมื่อจบแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้การวัดหลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมเช่น ปฏิบัติจริง ทดสอบความรู้ ทำงานกลุ่ม

7. ขั้นตอนการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

7.1 ศึกษาหลักสูตร ต้องศึกษาหลักสูตรอย่างกว้างขวางและคิดถึงในวิชาและรายวิชา ที่สอนเช่น ศึกษาโครงสร้างของวิชา สื่อการเรียนการสอน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

7.2 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา เวลา กิจกรรม วิเคราะห์ได้จาก คำอธิบาย รายวิชา โดยให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ของรายวิชาและจุดประสงค์ของหลักสูตร

7.3 หาวิธีสอน กลวิธีจะต้องสอดคล้องกับหลักสูตร โดยทักษะกระบวนการ และทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ ตลอดทั้งประสบการณ์ระหว่างประสบการณ์และจินตนาการของผู้สอนเองคงจะไม่มีวิธีสอนใดดีที่สุด แต่วิธีการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้มากที่สุด จะต้องยึดหลักให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติให้ค้นพบคำตอบด้วยตนเอง ให้อำนาจการวางแผนและฝึกทักษะเป็นกลุ่มและรายบุคคลเพื่อให้นักเรียน ได้เป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น และมีช่องทางการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

7.4 จัดทำสื่อการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งอาจจะเป็นสื่อที่ใช้อยู่แล้ว หรือสื่อที่คิดขึ้นใหม่ก็ได้ แต่ต้องให้เหมาะสมและต้องสอดคล้องกับเนื้อหาด้วย

7.5 จัดทำเครื่องมือวัดผลประเมินผลเครื่องมือวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร โดยเครื่องมือวัดผลนั้นจะต้องวัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะนิสัย ตลอดจนครอบคลุมถึงกระบวนการวางแผนของนักเรียน ทั้งจากสถานการณ์จริง และสถานการณ์จำลองด้วย

8. การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try out) คือนำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองจริง (Trial run) เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สิ้นสกุล. 2553 : 134-143)

8.1 การกำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพ

เกณฑ์ประสิทธิภาพ หมายถึง ระดับประสิทธิภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีประสิทธิภาพถึงระดับแล้ว แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้นั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอนนักเรียน เกณฑ์ประสิทธิภาพมีหลายเกณฑ์ เช่น 75/75, 80/80, 85/85, 90/90 จากการทดลองพบว่า เกณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับวิชาที่ใช้ความรู้ความจำ คือ 85 วิชาทักษะ คือ 80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2552 : 67)

8.2 การหาประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปหาประสิทธิภาพ มีดังนี้

8.2.1 ทดลองกลุ่มที่ไม่เข้ากลุ่มตัวอย่าง ทั้งกับเด็กก่อน ปานกลางและเก่งนำผลที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพ เสร็จแล้วปรับปรุงให้ดีขึ้น ปกติคะแนนที่ได้จากการทดลองนี้จะมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์มาก

8.2.2 ทดลองสนาม คือ ทดลองกับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนักเรียน 40-100 คน นำผลทดลองที่ได้คำนวณหาประสิทธิภาพแล้วปรับปรุงให้สมบูรณ์อีกครั้ง ผลลัพธ์ที่ได้ควรใกล้เคียงกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ หากต่ำกว่าไม่เกินร้อยละ 2.5 ก็ยอมรับ แต่ถ้าหากต่างกันมากต้องปรับปรุงแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ต่อไป โดยสรุปแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเตรียมการสอนอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดสาระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการใช้สื่อและการวัดผลประเมินผล แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ต้องนำไปทดลองใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้แล้วนำผลมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปทดลองจริงเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านเล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนในการทำแผนการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการ หลักการและเทคนิคการเขียนแผนการจัดกิจกรรม จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการจัดการจัดกิจกรรม

2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2004)

3. ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

4. ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล่า พุทธศักราช 2553

5. วิเคราะห์เนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระที่ควรเรียนรู้และประสบการณ์สำคัญ ศึกษาสาระที่ควรเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถ ทางด้านคณิตศาสตร์ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหา เพื่อนำมาจัดทำแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งเนื้อหาที่นำมาสร้าง แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 1.เรื่องต้นไม้ทรนชา 2. เรื่องไปไม้พาเพลิน 3.เรื่องต้นไม้ จากดิน 4. เรื่องของขวัญวันเด็ก 5. เรื่องกล่องแสนสวย 6. เรื่องพานไหว้ครู 7. เรื่องขยะพาเพลิน 8. เรื่องขยะแสนสวย 9. เรื่องขยะเปลี่ยนแบบ 10.เรื่องสัตว์แสนสวย 11.เรื่องสัตว์น่ารัก 12.เรื่อง จากดินมาเป็นสัตว์

6. สร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยมีองค์ประกอบของ แผนการจัดกิจกรรม ที่สำคัญ ดังนี้

6.1 ชื่อแผนการจัดกิจกรรม

6.2 สาระสำคัญ

6.3 จุดประสงค์

6.4 สาระการเรียนรู้

6.4.1 สาระที่ควรเรียนรู้

6.4.2 ประสบการณ์สำคัญ

6.5 การดำเนินกิจกรรม

6.5.1 เตรียมสื่ออุปกรณ์

6.5.2 ชั้นเตรียมความพร้อม (ครูนำเข้าสู่บทเรียน ครูบอกจุดประสงค์การเรียนรู้)

6.5.3 ชั้นสะท้อนความคิด

6.5.4 ชั้นสรุป

6.5.5 กำหนดแนวการประเมินภาพการสอน

6.6. สื่อและแหล่งเรียนรู้

6.7 การวัดและประเมินผล

6.7.1 แบบสังเกตพฤติกรรม

6.7.2 เกณฑ์การประเมิน

6.8 ความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน

6.9 บันทึกหลังการจัดกิจกรรม

6.10 ปัญหาและอุปสรรค

6.11 วิธีการแก้ปัญหาและอุปสรรค

พฤติกรรมการเรียนรู้

1. ความหมายของคำว่า พฤติกรรม

มีผู้ให้ความหมายคำว่า “พฤติกรรม” (Behavior) ไว้มาก ที่น่าสนใจเช่น เวคและ ทาฟริส (Wade and Tavris. 1999 : 245) อธิบายว่า พฤติกรรมคือการกระทำของคนเราที่สังเกตได้ ซิมบาร์ โดและเกอร์ริก (Zimbardo and Gerrig. 1999 : 3) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นการกระทำของบุคคลเพื่อปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และลาเฮย์ (Lahey. 2001 : 5) กล่าวว่า พฤติกรรมเป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่สามารถสังเกตได้ จากความหมายและคำอธิบายที่อ้างถึงไว้ อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมคือการกระทำ ของบุคคลในทุกลักษณะ ทั้งที่เป็นโดยธรรมชาติทางสรีระและที่จงใจกระทำ ซึ่งอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และ เป็นการกระทำที่สังเกตได้โดยอาจใช้ประสาทสัมผัสธรรมดาหรือใช้เครื่องมือช่วยการสังเกต

กรองไค อุณหุต (2557 : Website) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึงการกระทำ การแสดงออก อากัปกริยา รวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทางซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกภายใน ความชอบ

หรือไม่ชอบของบุคคล ตัวอย่างของพฤติกรรม เช่น การพูด การอธิบาย การยื่น การแสดงออก ทางสีหน้า จังหวะการพูด ความดังของเสียง เป็นต้น

ประเภทของพฤติกรรม การศึกษาพฤติกรรมยุคปัจจุบันไม่มุ่งเน้นการแบ่งประเภทของ พฤติกรรมนัก แต่ในที่นี้ได้พิจารณาเห็นว่า การแบ่งประเภทของพฤติกรรมจะช่วยให้เข้าใจแนว ทางการพัฒนาพฤติกรรมได้ง่ายขึ้น ซึ่งนักจิตวิทยานิยมแบ่งพฤติกรรมได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้โดยชัดเจนแยกได้ อีกเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การพูด การหัวเราะ การร้องไห้ การเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือแม้แต่การเต้นของหัวใจ ซึ่งผู้อื่นสังเกตได้โดย อาศัยประสาทสัมผัส

1.2 พฤติกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือหรือการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การ เปลี่ยนแปลงของสารเคมีหรือปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือด การทำงานของกระเพาะอาหาร และ ลำไส้ ซึ่งไม่สามารถสังเกตได้ด้วยตาเปล่าหรือประสาทสัมผัสเปล่า

2. พฤติกรรมภายในหรือ “ความในใจ” (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เจ้าตัว เท่านั้นจึงจะรู้ดี ถ้าไม่บอกใคร ไม่แสดงออกก็ไม่มีใครรู้ได้ดี เช่น การจำ การรับรู้ การ เข้าใจ การได้กลิ่น การได้ยิน การฝัน การหิว การโกรธ ความคิด การตัดสินใจ เจตคติ จินตนาการ พฤติกรรมเหล่านี้ อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกาย เช่น ขณะใช้ ความคิดคลั่งสมองทำงานมาก หรือขณะโกรธปริมาณน้ำตาลในกระแสเลือดมีมาก ซึ่งวัดได้ โดยเครื่องมือ แต่ก็ไม่มีใครรู้ละเอียดลงไปได้ว่าเขาคิดอะไร หรือ เขารู้สึกอย่างไร คนรู้ละเอียด คือเจ้าของพฤติกรรมนั้น พฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายในมีความสัมพันธ์กัน โดย พฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก เช่น คนเราย่อมพูดหรือยอมแสดงกิริยา โดยสอดคล้องกับความรูสึกนึกคิดภายใน ถ้าต้องการศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับ “จิตใจ” หรือ พฤติกรรมภายในของคน ก็ต้องศึกษาจากส่วนที่สัมผัสได้ชัดเจนคือพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็น แนวทางสู่ความเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นความในใจและการจะเข้าใจพฤติกรรมต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ แสดงออกอันเป็นพฤติกรรมภายนอกเราก็ต้องศึกษาให้เข้าใจธรรมชาติของการคิด การตัดสินใจ การรับรู้ การรู้สึก ฯลฯ ซึ่งเป็นพฤติกรรมภายใน การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมซึ่งจะมีทั้ง พฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายใน พฤติกรรมที่เป็นเรื่องของธรรมชาติสรีระ ซึ่งมักเรียก กันว่า “พฤติกรรมแบบเครื่องจักร” และพฤติกรรมที่เป็นเรื่องของประสบการณ์ ซึ่งมักเรียกกัน ว่า “พฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย” แต่โดยทั่วไปแล้วมักเน้นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมที่เกิด

เนื่องจากประสบการณ์เท่านั้น ซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามระยะเวลาที่ผ่านไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล และสำหรับการศึกษาพฤติกรรมเพื่อการพัฒนาคนนั้น มุ่งเน้นการพัฒนาจิต ความคิด หรือพฤติกรรมภายในเป็นลำดับแรก เนื่องจากพฤติกรรมภายในเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอก หากคิดดีการปฏิบัติก็มักดีด้วย

สรุปได้ว่าพฤติกรรม หมายถึงการกระทำ การแสดงออก อาทิปฏิกิริยา รวมถึงลักษณะที่หน้าทำทางซึ่งบ่งบอกถึงความรู้สึกภายใน ความชอบหรือไม่ชอบของบุคคล ตัวอย่างของพฤติกรรม เช่น การพูด การอธิบาย การยื่น การแสดงออกทางสีหน้า จังหวะการพูด ความดังของเสียง เป็นต้น

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นในการดำรงชีวิต สิ่งมีชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เริ่มเรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนตาย สำหรับมนุษย์การเรียนรู้เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาความหมายของการเรียนรู้ นักจิตวิทยาหลายท่านให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ เช่น การเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างถาวร ในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับ การเสริมแรง ฮิลการ์ด และ เบาเวอร์ (Hilgard and Bower. 1981 : 41-56) การเรียนรู้ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากประสบการณ์และการฝึก ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์

องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Dallard and Miller) เสนอว่าการเรียนรู้ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. แรงขับ (Drive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของบุคคลทั้งสอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมที่จะชักนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไป
2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนการสอน สิ่งเร้าจะหมายถึงครู กิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้
3. การตอบสนอง (Response) เป็นปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกมาเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้และส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเคลื่อนไหว ทำทาง คำพูด การคิด การรับรู้ ความสนใจ และความรู้สึก เป็นต้น
4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้ง

ทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมาก ธรรมชาติของการเรียนรู้ การเรียนรู้มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการ การเกิดการเรียนรู้ของบุคคลจะมีกระบวนการของการเรียนรู้จากการไม่รู้ไปสู่การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ

4.1.1 มีสิ่งเร้ามากระตุ้นบุคคล

4.1.2 บุคคลสัมผัสสิ่งเร้าด้วยประสาททั้ง 5

4.1.3 บุคคลแปลความหมายหรือรับรู้สิ่งเร้า

4.1.4 บุคคลมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสิ่งเร้าตามที่รับรู้

4.1.5 บุคคลประเมินผลที่เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า

2. พฤติกรรมที่ต้องการที่เกิดจากการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการจากผู้เรียนนั้นอาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ (1) ต้องการให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาได้ (Intellectual Skills) มีความเฉลียวฉลาดเพิ่มขึ้น (2) ต้องการให้ผู้เรียนทำงานได้โดยให้กล้ามเนื้อหรือประสาทสัมผัส ไม่ว่าจะเป็นการมอง การชิม การดม การฟัง หรือสัมผัสร่วมด้วย และ (3) ต้องการให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีความตระหนักรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นคนตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์สุจริต เป็นพลเมืองดีในสังคมและมีความสามารถทางสติปัญญา คือ ความสามารถในการใช้ความรู้ (Knowledge) ที่มีอยู่ในสมอง ไปคิดปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงลงไป เนื่องจากคนเราแต่ละคนมีความรู้ไม่เท่ากัน ทั้งประสบการณ์ในการแก้ปัญหา ก็ไม่เท่ากัน จึงเป็นผลให้ความสามารถทางสติปัญญาของคนเราแตกต่างกันไปด้วยอย่าง ไรก็ดี เป็นหน้าที่ของครูที่จะให้ Information (ข้อมูลข่าวสารทั่วไปภายนอกตัวผู้เรียน) อย่างเป็นระบบ ตามหลักของการให้เนื้อหา คือ ต้องมีการแยกย่อยและจัดเรียงลำดับเนื้อหาตามสมควรโดยคำนึงถึงปริมาณที่เหมาะสมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ที่ซึ่งผู้เรียนจะสามารถจดจำและเข้าใจได้มากที่สุด (สุราษฎร์ พรหมจันทร์. 2553 : 3)

3. พฤติกรรมการเรียนรู้พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย

กรองไค อูมฮุต (2557 : Website) อธิบายว่า พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสติปัญญา การรู้คิด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ แบ่งได้เป็น 6 ระดับ ดังนี้

1. ความรู้ความจำ เป็นความสามารถในการเก็บรักษาประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับรู้และสามารถระลึกถึงนั้น ได้เมื่อต้องการ

2. ความเข้าใจ เป็นความสามารถในการจับใจความสำคัญของสาระได้ โดยแสดงออกมาในรูปการแปลความ ตีความ หรือขยายความ

3. การนำไปใช้ เป็นความสามารถของผู้เรียนที่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา สถานการณ์ต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยความรู้ความจำ และความเข้าใจเป็นฐาน

4. การวิเคราะห์ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการคิด แยกแยะเรื่องราวสิ่งต่าง ๆ ออกเป็นส่วนย่อยหรือองค์ประกอบที่สำคัญได้ และมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนที่เกี่ยวข้องกัน ความสามารถในการวิเคราะห์จะแตกต่างกันไปแล้วแต่ความคิดของแต่ละคน

5. การสังเคราะห์ เป็นความสามารถของผู้เรียนในการผสมผสานส่วนย่อยๆ เข้าด้วยกัน ให้เป็นเรื่องเดียวในลักษณะการจัดเรียงรวบรวมเป็นรูปแบบหรือ โครงสร้างใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

6. การประเมินค่า เป็นความสามารถของผู้เรียนในการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ทั้งเนื้อหาและวิธีการที่เกิดขึ้น อาจจะกำหนดขึ้นเองจากความรู้ประสบการณ์

จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจ เกี่ยวกับค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจ และคุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียนจะไม่เกิดขึ้นทันที การจัดการเรียนการสอนจึงต้องใช้วิธีปลูกฝังและสอดแทรกสิ่งที่ดีงาม ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ได้แก่

1. การรับรู้หรือการยอมรับ เป็นการแปลความหมายความรู้สึกที่เกิดจากสิ่งเร้า หรือปรากฏการณ์

2. การตอบสนองเป็นการแสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้า

3. การเกิดค่านิยม เป็นการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่สังคมยอมรับ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งจนกลายเป็นความเชื่อและเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น ๆ

4. การจัดรวบรวม หรือจัดระเบียบค่านิยม เป็นการรวบรวมค่านิยมใหม่ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดและการจัดระบบค่านิยมที่จะยึดถือต่อไป หากไม่สามารถยอมรับค่านิยมใหม่ ก็จะยึดถือค่านิยมเก่าต่อไปแต่ถ้ายอมรับค่านิยมใหม่ก็จะยกเลิกค่านิยมเก่าที่ยึดถือ

5. การสร้างลักษณะนิสัยตามค่านิยมที่ยึดถือ หรือการสร้างคุณลักษณะที่เกิดจากค่านิยม เป็นการนำค่านิยมที่ยึดถือมาใช้เป็นตัวควบคุมพฤติกรรม ที่เป็นนิสัยประจำตัวของตน ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม

ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่บอกถึงความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ พฤติกรรมด้านนี้จะเห็นได้จากของ การปฏิบัติที่แสดงออกมาให้เห็น โดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะที่ เกิดขึ้นว่ามีมากน้อยเพียงใด ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย ๆ 5 ระดับ ดังนี้

1. การเลียนแบบ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนรับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือ เป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ
2. กระทำตามแบบ หรือการลงมือกระทำตาม เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำเพื่อให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อเสนอแนะ
3. ความถูกต้องตามแบบ หรือการมีความถูกต้องแม่นยำ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องชี้แนะ พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติและพัฒนาเป็นรูปแบบของตัวเอง
4. การกระทำอย่างต่อเนื่อง หรือการกระทำที่มีความต่อเนื่องประสานกัน เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติตามรูปแบบที่ได้คัดสรรใจเลือกเป็นของตนเองและจะปฏิบัติตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และคล่องแคล่ว
5. การทำงานเคยชิน และเป็นไปตามธรรมชาติ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติสิ่งนั้น ๆ ได้คล่องแคล่วว่องไว โดยอัตโนมัติ ดูเป็นไปอย่างธรรมชาติไม่ขัดเขิน

4. วิธีวัดคุณลักษณะด้านจิตพิสัย

4.1 การวัดโดยอาศัยการสังเกต

4.1.1 การวัดโดยอาศัยการสังเกตตามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ว่ามีพฤติกรรมตามรายการต่าง ๆ ที่ต้องการวัดผลพฤติกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้

รายการที่วัด	พฤติกรรม	
	มี	ไม่มี
1. ความตั้งใจทำงาน		
2. ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ		
3. การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน		
4. การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน		
5. ความร่วมมือและประสานงานกับผู้อื่น		

4.1.2 การวัดโดยอาศัยการสังเกตคุณภาพตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็นการวัดที่ละเอียดมากขึ้น ที่ต้องพิจารณาถึงระดับคุณภาพของแต่ละรายการ

รายการที่วัด	พฤติกรรม				
	ยังใช้ไม่ได้	ต้องปรับปรุง	พอใช้	ดี	ดีมาก
1. ความตั้งใจทำงาน					
2. ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ					
3. การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน					
4. การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน					
5. ความร่วมมือและประสานงานกับผู้อื่น					

4.1.3 การวัดโดยผู้เรียนประเมินตนเองจากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

รายการที่วัด	พฤติกรรม				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
1. ความตั้งใจทำงาน					
2. ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ					
3. การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน					
4. การช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน					
5. ความร่วมมือและประสานงานกับผู้อื่น					

บริบทของโรงเรียนบ้านเล่า

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ที่ตั้งโรงเรียน

โรงเรียนบ้านเล่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านเล่า ตำบลหนองจั่ว อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 2 จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้น ประถมวัย - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้บริการในเขตพื้นที่บ้านเล่าและตำบลหนองจั่ว มีพื้นที่ 15 ไร่ 1 งาน 67 ตารางวา เอกสารหลักฐาน น.ส.3 ก.เลขที่ 1525 เล่มที่ 16ก หน้า 25 เลขที่ดิน 138 หมายเลข 5343 แผ่นที่ 111

1.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนโดยสังเขป

โรงเรียนบ้านเล่า ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 ประกอบด้วยคณะกรรมการขุนไว สรสิทธิ์ นายอำเภอ และนายเหล่ง วงษ์ศิริ ครูใหญ่โดยตั้งชื่อโรงเรียนว่าโรงเรียนประชาบาล ตำบลนาโป่ง 4 อาศัยศาลาวัดบ้านเล่า เป็นที่ทำการสอน เปิดสอนชั้นป.1 -ป.2 ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านเล่า จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมวัย - ช่วงชั้นที่ 3 ให้บริการในเขตพื้นที่บ้านเล่าและตำบลหนองจั่ว มีนักเรียนทั้งสิ้น 82 คน มีข้าราชการครู จำนวน 11 คน ลูกจ้างชั่วคราวรายเดือนตำแหน่งนักการภารโรง 1 คน และมีนายสุภาพ จันทิห์ล้ำ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

1.3 ด้านบุคลากร

อัตรากำลังบุคลากรโรงเรียนบ้านเล่า ปีการศึกษา 2556 ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงอัตรากำลังของโรงเรียนบ้านเล่า ปีการศึกษา 2556

บุคลากร	จำนวนบุคลากร		รวม	หมายเหตุ
	ชาย	หญิง		
ผู้บริหาร	1	-	1	
ข้าราชการครูสายผู้สอน	1	9	10	
รวม	2	9	11	

1.4 จำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2556

จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านเล้า ปีการศึกษา 2556 ปรากฏดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านเล้า ปีการศึกษา 2556

ชั้น	จำนวนนักเรียนปี 2556			หมายเหตุ
	ชาย	หญิง	รวม	
ชั้นอนุบาลปีที่ 1	2	2	4	
ชั้นอนุบาลปีที่ 2	8	14	22	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	2	4	6	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	1	2	3	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	5	3	8	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	5	1	6	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	4	4	8	
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	3	4	7	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	3	-	3	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	4	2	6	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	5	4	9	
รวม	42	40	82	

2. สภาพชุมชนโดยรวม

สภาพชุมชนรอบบริเวณ โรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชนดั้งเดิม สมาชิกในชุมชนส่วนมากเป็นญาติพี่น้องกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีวัฒนธรรมประเพณีเดียวกัน มีประชากรประมาณ 800 คน อาชีพหลักของชุมชน คือ การเกษตรกรรม อาชีพรองคือ จำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ประชากรในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธ มีวัดป่าภูทอกและวัดโพธิ์ชัยเป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธ ประเพณี/ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักคือประเพณีวันเข้าพรรษา บุญข้าวกระยาสารท ผู้ปกครองส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ประกอบอาชีพ รับราชการร้อยละ 0.40 ค้าขายร้อยละ 15 เกษตรร้อยละ 60 รับจ้างร้อยละ 10 รายได้โดยเฉลี่ย ครอบครัว/ปี 25,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

3. สภาพการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนบ้านเล่า เป็นโรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นโรงเรียนค่อนข้างเล็ก เนื่องจากจำนวนนักเรียนอยู่ระหว่าง 80 - 85 คน แต่การบริหารงบประมาณต้องจัดสรรให้ผู้เรียนทุกระดับและทุกช่วงชั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ทำให้รายจ่ายที่เกิดขึ้น ไม่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่จริง นอกจากนี้ผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เข้าเรียนต่อเป็นผู้เรียนที่จัดอยู่ในประเภทด้อยโอกาสร้อยละ 100 ส่วนผู้เรียนที่มีโอกาสได้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนยอดนิคม ในขณะที่เดียวกันผู้เรียนที่มีปัญหาการเรียนและความประพฤติจากโรงเรียนยอดนิคม ที่มาขอเข้าเรียนนำปัญหามาสู่โรงเรียนนี้ ทำให้เกิดภาระในการแก้ปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่ภาวะขาดความเชื่อมั่นของผู้ปกครองนักเรียน ทำให้โรงเรียนบ้านเล่าเกิดความวิกฤติศรัทธาในด้านการจัดการศึกษาโดยรวม นอกจากนี้การจัดสรรอัตรากำลังจำนวนข้าราชการครูไม่เป็นไปตามเกณฑ์ มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยทำให้จัดการเรียนการสอนค่อนข้างลำบาก และมีผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งเป็นวิกฤติศรัทธาในด้านการจัดการศึกษาที่สำคัญที่สุด โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ในการจัดการเรียนรู้ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านเล่าเป็นผู้ประสานงาน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ เนื่องจาก หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้อันสมควรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน

สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล่าซึ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวนนักเรียนระดับปฐมวัยจำนวน 26 คน ครู 1 คน เด็กส่วนมากจัดอยู่ในประเภทด้อยโอกาส เพราะผู้ปกครองส่วนมากมีรายได้น้อยและไปทำงานต่างถิ่น ให้เด็กอาศัยอยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย สภาพปัญหาส่วนใหญ่ สาเหตุมาจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก สภาพครอบครัว การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ซึ่งมีอิทธิพลสูงต่อพฤติกรรมที่เกิดขึ้น สิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดสภาพความกดดัน และมีผลต่อการปรับตัวของเด็ก พบว่าเด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่ที่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป เนื่องจากปู่ ย่า ตา ยายเป็นคนดูแลเด็กถูกตามใจจนเคยตัวทำให้เด็กเป็นเด็กดื้อรั้นมีพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเป็นปัญหาในการเรียนการสอน โรงเรียนจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการ

พัฒนาเต็มศักยภาพทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยมีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขเตรียมความพร้อมสู่ขั้นพื้นฐานและจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้าร่วมจัดการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

จรงค์ อ่วมมีเพียร (2547 : 86-87) ได้ศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสม ผลการวิจัยพบว่า ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสม โดยรวมและโดยจำแนกรายด้านอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการทดลองพบว่า สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิกา ทวีนนท์ (2548 : 74) ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเตรียมความพร้อมพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ อนุบาลปีที่ 2 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าแผนการจัดประสบการณ์ การเตรียมความพร้อมพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ อนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 78.3376.87 ซึ่งผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

ทัศนีย์ นิธิปริษา (2548 : 73) ได้พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยใช้สื่อเคลื่อนไหวในกระดิ่ง ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยทำการทดลองกับนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนบ้านสีมูม อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 22 คน ผลการศึกษพบว่าแผนการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ โดยใช้สื่อในกระดิ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่า 80/80

วราภรณ์ เจ็ดกลาง (2548 : 95) ได้ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการเขียน โดยใช้แบบฝึกชั้นอนุบาลปีที่ 2 กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนบ้านหนองบัวและโรงเรียนบ้านตากิม อำเภอคง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 36 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าแผนการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อมด้านการเขียน โดยใช้แบบฝึก ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 83.47/90.27 และมีดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.7101 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จารุศักดิ์ รัตนรังสิกุล (2548 : 98) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการ

สอนเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ที่ผ่านการทดลองใช้ตามมาตรฐานแล้วเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้ดี และเมื่อเปรียบเทียบผลระหว่างก่อนและหลังการทดลองพบว่าความพร้อมทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิธิกานต์ ขวัญบุญ (2549 : 118) ได้ศึกษาการพัฒนาเกมการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความพร้อมทางคณิตศาสตร์ที่เรียนด้วยเกมการศึกษา เรื่องการแทนค่าจำนวนนับ ชั้นอนุบาลปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วรินทร สิริเดชะ (2550 : 53) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ดนตรีตามแนวคิดออร์ฟเวอร์ด พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ดนตรีตามแนวคิดออร์ฟเวอร์ด มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ได้แก่การจัดหมวดหมู่ ด้านการรู้ค่าจำนวน ด้านการเปรียบเทียบ ด้านอนุกรม สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โสภิตา โคตร โนนกอก (2551 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ แบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ที่มีต่อทักษะ ทางคณิตศาสตร์ ด้านรูปทรงและเนื้อที่ของเด็กปฐมวัย

ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่มีทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านรูปทรงและเนื้อที่ระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบวางแผน ปฏิบัติ และทบทวน ก่อนและหลังการทดลองมีทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านรูปทรงและเนื้อที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมี ทักษะทางคณิตศาสตร์ด้านรูปทรงและเนื้อที่สูงกว่าก่อนการทดลอง

คมขวัญ อ่อนบึงพร้าว (2552 : 78) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ พบว่า การพัฒนาทักษะทางพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยรวมอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลองมีคะแนนความสามารถทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉรา คำรังเชื้อ (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 ผลการศึกษาพบว่า เกมการศึกษาเพื่อพัฒนา

ความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.67/85.36 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ค่าดัชนีประสิทธิผล (E.I.) จากการจัดประสบการณ์ด้วยเกมการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาล 2 มีค่าเท่ากับ 0.76 หรือคิดเป็น ร้อยละ 76 เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้เกมการศึกษาเพื่อพัฒนาความพร้อมทางคณิตศาสตร์มีความสามารถทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดประสบการณ์ สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปานิตา กุคอง (2553 : 67) ได้ศึกษาการศึกษาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยรวมและรายด้าน ประกอบด้วย ด้านการนับ ด้านการเปรียบเทียบ และด้านการจัดลำดับ สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญยัง ทองอาสน์ (2556 : 94) ได้ศึกษาการพัฒนาความพร้อมพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากเศษวัสดุ สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากเศษวัสดุเพื่อพัฒนาความพร้อมพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 89.30/85.56 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เคลลี (Kelley, 2006 : 32 – A ; อ้างอิงใน จงรัก อ่วมมีเพียร, 2547 : 25-26) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกตามแบบแผนเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะเป็นเวลา 10 สัปดาห์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กที่เข้าร่วมตามแผนกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในการปั้นอย่างต่อเนื่อง

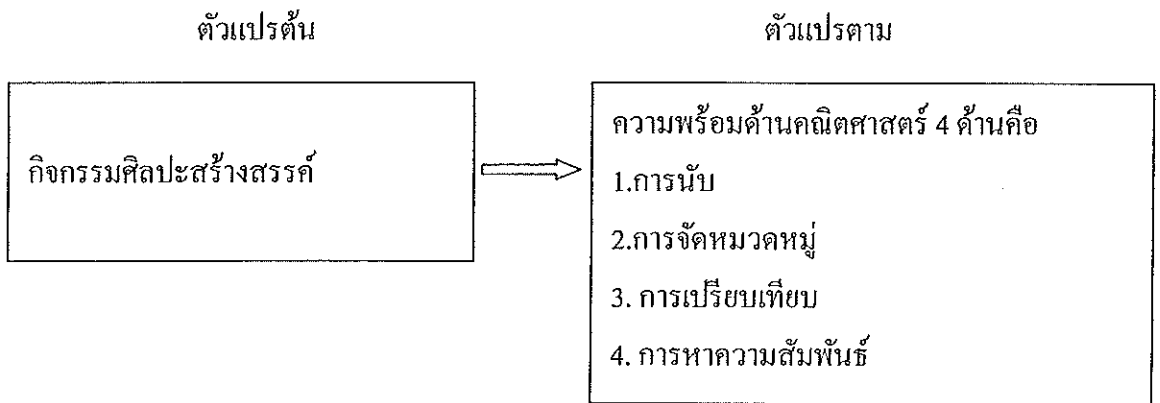
บาร์รูดี (Baroody, 2000 : 61 – 67 ; อ้างอิงใน คมขวัญ บึงอ่อนพริ้ว, 2550 : 20) ได้ศึกษาการเรียนการสอน เกี่ยวกับจำนวนและทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี มีความสามารถที่จะเรียนรู้คณิตศาสตร์ในเรื่องการเท่ากัน การเพิ่มและการลด ความสัมพันธ์ของส่วนย่อยและส่วนใหญ่ การลดและการเพิ่มของเศษส่วน ซึ่งจะเป็นประโยชน์และแนวทางการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมต่อไป

คลีน (Kline. 2000 : 568 – 571 ; อ้างถึงใน พิจิตรา เกษประดิษฐ์. 2552 : 23) ได้ศึกษาความคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาล โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนระดับอนุบาล พบว่านอกจากการที่ครูจะมีส่วนในการจัดเตรียมกิจกรรมการสอนคณิตศาสตร์แล้วนั้นผู้ปกครองยังมีส่วนอย่างมากในการให้การสนับสนุนให้เวลาในการทำกิจกรรมคณิตศาสตร์ร่วมกับเด็ก และนอกจากนี้ครูผู้สอนควรมีการสนับสนุนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์สำหรับเด็กวัยอนุบาลซึ่งกันและกัน

จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ สามารถสรุปได้ว่า ความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยเป็นทักษะที่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมเป็นอย่างยิ่ง โดยจัดให้อยู่ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ ได้ และสอดคล้องประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ผ่านภารกิจวัตรประจำวันของเด็กตามธรรมชาติ ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เด็กสามารถเรียนรู้เรื่องทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ผ่านสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยเน้นให้เด็กได้ฝึกทักษะที่เกี่ยวกับการสังเกต การเปรียบเทียบ การจัดหมวดหมู่ และการรู้ค่าจำนวนและการหาความสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้เด็กรู้สึกผ่อนคลาย เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างมีความสุข ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านเล้า พุทธศักราช 2554 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความพร้อมด้านคณิตศาสตร์ด้วยแผนการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ ของ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ก : 35) แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 6



ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย



มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY